

TAMPEREEN YLIOPISTO

Oikeustieteiden laitos

Milla Korpiaho

OSKEYHTIÖLAIN MUKAISEN VAROJENJAON VEROKYSYMYKSIÄ

Pro gradu -tutkielma

Vero-oikeus

Tampere 2008

Tiivistelmä

Tampereen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

KORPIAHO, MILLA: Osakeyhtiölain mukaisen varojenjaon verokysymyksiä

Pro gradu -tutkielma, 71 s.

Vero-oikeus

Toukokuu 2008

1.9.2006 tuli voimaan uusi osakeyhtiölaki (OYL). OYL:n henki on vapaa ja yrityksen toiminnan joustavuutta on pyritty lisäämään yritystoiminnan taloudellisen tehokkuuden lisäämiseksi. Merkittävimmät uudistukset liittyivät yhtiön varojenjako koskevaan sääntelyyn sekä yhtiön pääomarakenteisiin. Uudistukset hämärtävät voitonjaon ja yhtiöön sijoitettujen varojen palauttamisen välistä eroa sekä heikentävät yhtiön ja osakkaan varallisuuden erillisyyttä.

Verotuksellisesti tärkeää on ennen kaikkea turvata fiskaaliset tavoitteet, vaikka verotus lähtökohtaisesti arvioikin taloudellisia ilmiöitä sellaisina kuin ne ilmenevät siviilioikeudellisissa asuissaan. Verotuksessa tulo ja pääomansiirto ovat täysin eri asemassa, ja verotus perustuu olennaisesti yhtiön ja osakkaan varallisuuksien erillisyyteen.

Lähtökohtien erilaisuus aiheuttaa jännitteitä yhtiöoikeuden ja verotuksen välille. Sen sijaan, että lakeja olisi valmisteltu yhteistyössä, verolainsäädäntöön joudutaan nyt tekemään muutoksia OYL:n uudistumisen seurauksena. Myös OYL tulee saamaan ensimmäiset muutoksensa veronsaajan intressissä näin pian sen voimaan tulon jälkeen. Suuren periaatteellisten erojen vuoksi on epätodennäköistä, että yhtiön varojenjako sääntelemään saataisiin keskenään sopusoinnussa olevat yhtiöoikeuden ja verotuksen säännökset. On mahdollista, että verolait tulevat syömään OYL:n sallimat mahdollisuudet. Parempaan lopputulokseen olisi voitu päästä, mikäli lakien valmistelussa olisi alusta lähtien tehty ministeriöiden välistä yhteistyötä.

Lakien eriaikainen voimaantulo on aiheuttanut myös meneillään olevan välitilan: OYL sääntelee menettelyistä, joita voimassa oleva verolainsäädäntö ei tunne. Osa tilanteista on sellaisia, joista ei ole säännöksiä verolainsäädännössä ja osa sellaisia, joihin on vaikea muodostaa hyvin perusteltua verotuksellista tulkintaa lainsäädännön ja oikeuskäytännön pohjalta. OYL:n mukaista varojenjako koskeva verotuksellinen tila on epävarma.

Tutkielmassa käsitellään OYL:n mukaisen varojenjaon verokysymyksiä lakien periaatteiden näkökulmasta, välitila-ajattelun kannalta ja verolakien kehittäminen huomioon

ottaen. Myös OYL:n mukaisia uudistuneita pääomarakenteita tarkastellaan, sillä pääomarakenteilla on merkittävä vaikutus myös varojenjakoön ja varojenjaon verokohteluun.

Tutkielmassa tarkasteltavia asiakokonaisuuksia ovat OYL:n suuret ja periaatteelliset muutokset, joilla on välitön verovaikutus. Näitä ovat osakkeiden ja osakepääoman keskinäisestä kytkennästä eli osakkeen nimellisarvollisuudesta luopuminen, SVOP -rahaston käyttöönotto ja varojenjako koskevien säännösten muuttuminen. Varojenjako koskevien säännösten muuttuminen pitää sisällään suosivan voitonjaon, välitilin päätökseen perustuvan varojenjaon ja laittoman varojenjaon. Omana asiakokonaisuutena tarkastellaan myös muita OYL:n ja verolainsäädännön yhteensovittamiseen liittyviä seikkoja, kuten verottamattomien varojen jakamista.

Tutkielmassa käytetään oikeuspoliittista tutkimusotetta siltä osin, kun tarkastellaan samaa kohdetta sääntelevien lakien eriaikaisesta valmistelusta ja voimaan tulemisesta aiheutuvia periaatteellisia ongelmia toisaalta itse kohteen ja toisaalta kyseessä olevien lakien peruseriaatteiden kannalta. Sen osalta, kun tarkastellaan voimassa olevan oikeuden sisältöä, käytössä on oikeusdogmaattinen tutkimusote. Tärkeimpinä lähteinä on käytetty OYL:n lainvalmisteluaineistoa (Hallituksen esitys uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi, HE 109/2005), yritysverotuksen kehittämistyöryhmän muistiota (Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus) ja Verohallituksen ohjetta Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotuksen (Verohallituksen ohje Dnro 206/345/2007).

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	II
Sisällysluettelo.....	IV
Lähteet.....	VI
Oikeustapaussuettelo	IX
Lyhenteet.....	X
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkimusaiheen taustaa	1
1.2 Verotuksen ja osakeyhtiölain välinen suhde.....	3
1.3 Tutkimuskohde ja tutkimuskysymykset	5
1.4 Tutkimuksen rakenne ja metodi	7
2 Miten osakeyhtiölaki sääntelee yhtiön varojenjako?... ..	10
2.1 Yleistä varojenjaon sääntelystä.....	10
2.2 Päätöksenteko	10
2.3 Jakokelpoiset varat	12
2.4 Maksukykytesti	13
2.5 Varojenjaon laillisuus.....	14
2.6 Laiton varojenjako voi johtaa varojen palautusvelvollisuuteen.....	16
3 Osakeyhtiölain uusi pääomarakenne.....	17
3.1 Osakeyhtiölaissa on luovuttu osakkeen nimellisarvosta ja alikurssikiellosta.....	17
3.2 Uudesta järjestelmästä seuraavat verosuunnittelumahdollisuudet	19
3.2.1 Yleistä	19
3.2.2 Yhtiö voi merkitä omia osakkeitaan osakepääomaa muuttamatta	20
3.2.3 Nettovarallisuuden kasvattaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävillä sijoituksilla	21
3.3 Uudesta järjestelmästä aiheutuvat verotukselliset ongelmat	22
3.3.1 Omien osakkeiden luovutus.....	22
3.3.2 Uuden yhtiön osakkeen matemaattisen arvon määrittäminen.....	28
4 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	30
4.1 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto osakeyhtiölain mukaan	30
4.2 Varojenjaon verotusmuodot.....	31
4.2.1 Osinkoverotus.....	31
4.2.2 Luovutusvoittoverotus	33
4.2.3 Verotusmuotojen vertailua.....	34
4.3 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamisen verotus.....	35
4.3.1 Verotus välitilan aikana	35
4.3.2 Verolakien uudistaminen	37
5 Muutokset osakeyhtiölain varojenjako koskevassa sääntelyssä	45
5.1 Suosiva voitonjako	45
5.1.1 Taustaa.....	45
5.1.2 Erilajisiin osakesarjoihin perustuva osingonjako ei ole suosivaa voitonjakoa	46
5.1.3 Miten suosivaan osingonjakoon voidaan suhtautua verotuksessa?.....	49
5.2 Välitilinpäätökseen perustuva osingonjako	53
5.2.1 Osakeyhtiölain säännökset.....	53
5.2.2 Verotuksellinen suhtautuminen.....	55
5.3 Laiton varojenjako.....	58

5.3.1 Taustaa.....	58
5.3.2 Verolainsäädännön mukainen peitelty osingonjako ja laitton varojenjakko	59
5.3.3 Yhtiöoikeudellisesti tai verotuksellisesti laittoman varojenjaon verotus	62
6 Muita varojenjakoa koskevan verolainsäädännön kehittämiseen vaikuttavia seikkoja	64
6.1 Taustaa.....	64
6.2 Kansainvälisten tilinpäätösstandardien vaikutus	65
6.2.1 Realisoitumattomat arvonnousut IFRS -perusteisen tilinpäätöksen laativilla yrityksillä	65
6.2.2 Poistoerosta luopuminen IFRS -perusteisen tilinpäätöksen laativien yritysten kohdalla	67
7 Lopuksi.....	69

Lähteet

Aaltonen 2007

Aaltonen, Kari: Uuden osakeyhtiölain verokysymyksiä. Verotus 3/2007, s. 233—241.

Aho 2007

Aho, Teemu: Maksukykyisyydesti suuntaa tulevaisuuteen. Tilisanomat 1/2007, s. 39–39.

Airaksinen 2006

Airaksinen, Manne: Osakeyhtiölain kokonaisuudistus voimassa. Lakimies 7/2006, s. 42–45.

Airaksinen & Jauhiainen 2000

Airaksinen, Manne – Jauhiainen, Jyrki: Osakeyhtiölain uudistaminen – Tavoitteena kilpailukykyisempi yhtiöoikeus. Kokonaisarviomuistio 7.7.2000.

Airaksinen ja muut 2007

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa: Osakeyhtiölaki II. Talentum 2007.

Andersson & Ikkala 2000

Andersson, Edward – Ikkala, Jarmo: Elinkeinoverolainsäädännön kommentaari. Gummerus Kirjapaino Oy 2000.

Andersson & Linnakangas 2006

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko: Tuloverotus. Talentum Media Oy 2006.

EK 2006

Elinkeinoelämän keskusliitto: Kirjanpidon ja yritysverotuksen ajankoh-
taispäivä 2006. EK-Tieto Oy 2006.

Elinkeinoverotus 2007

Engblom, Ari – Holmström, Paula – Järvinen, Jussi – Karlsson, Johan – Kellas, Sebastian – Lepistö, Markku – Paronen, Vesa – Sandelin, Eric – Torkkel, Timo – Tunturi, Markku O. – Wilander, Minna – Vuorilehto, Eila: Elinkeinoverotus 2007. KPMG ja Edita Publishing Oy. 2007.

Ernst & Young 2006

Ernst & Young Oy: Yrityksen verosuunnittelu 2006. Ahonen, Tero — Ar-
palahti, Jouni — Auranen, Kirsti — Etholén, Tommi — Helokoski, Elina
— Järvenoja, Markku — Kettunen, Tarja — Klemola, Anne — Kuivisto,
Eija — Liede, Hannele — Nikkanen, Anu — Ojala, Ilkka — Pulkkinen,
Petri — Sneck, Timo — Tannila, Eija — Tanska, Minna — Uusitalo, Su-
sanna — Vuopala, Heikki — Äärilä, Leena. Talentum Media Oy 2006.

HE 121/1996 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle varainsiirtoihin kohdistuvan leimaverotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi, HE 121/1996.

HE 109/2005 vp

Hallituksen esitys uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi, HE 109/2005.

Honkavaara 2006

Honkavaara, Tero: Uusi osakeyhtiölaki ja verotuksen muutostarpeet. Elinkeinoelämän keskusliiton kirjanpidon ja yritysverotuksen ajankohtais-
päivä 2006.

- Järvikare 2006
Järvikare, Terhi: Osakeyhtiölain mukainen oma pääoma, varojenjakaja ja verotus. Valtiovarainministeriö 14.12.2006.
- Keskuskauppakamari 2007
 Keskuskauppakamarin lausunto. Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja osakeyhtiölain 13 luvun 5 §:n muuttaminen. 3.10.2007.
- Kontkanen 2006
Kontkanen, Erkki: Uuden osakeyhtiölain mukaiset voitonjakorajoitukset ja maksukyky varoja jaettaessa. Tilintarkastus 6/2006, s. 17–20.
- Koponen 2006
Koponen, Juha: Yritysten verotus uudistuu taas. Taloustaito 3/2006, s. 30–35.
- KPMG 2006
KPMG: Varojen jakaminen osakeyhtiölakiehdotuksen mukaan. Nikulainen Kimmo. Edilex 10.7.2006.
 <<http://helios.uta.fi:2114/uutiset/yritystoiminta/11560.html>>. 15.4.2008.
- Kyläkallio 2006
Kyläkallio, Kalle: Osakeyhtiölain muistilista – mikä muuttui uudessa laissa? Tilisanomat 6/2006, s. 21–23.
- Laine 2006
Laine, Erkki K: Maksukyky uuden osakeyhtiölain mukaan – Selkeä käsite vai veteen piirretty viiva. Kokemuksia menneestä ja arvioita tulevasta. Tilintarkastus 5/2006, s. 8-17.
- Linna 1987
Linna, Tuula: Ulosottorealisoinnista de lege ferenda. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. 1987.
- Mattila & Ranta-Lassila 2007 a
Mattila, Pauli K. – Ranta-Lassila, Hannele: Osakeyhtiölaki ja verosuunnittelu. Keskuskauppakamari. Tampereen kauppakamarin Tilinpäätös- ja veropäivä 6.11.2007.
- Mattila & Ranta-Lassila 2007 b
Mattila, Pauli K. – Ranta-Lassila, Hannele: Uutta verolainsäädäntöä. Keskuskauppakamari. Tampereen kauppakamarin Tilinpäätös- ja veropäivä 6.11.2007.
- Mähönen & Villa 2006
Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö I – Yleiset opit. WSOY. 2006.
- Mähönen & Säiläkivi & Villa 2006
Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki käytännössä. 2006.
- Niskakangas 2006
Niskakangas, Heikki: Verotus ja uusi osakeyhtiölaki. Vero-opintopäivät 2006.
- Niskakangas ja muut 2004
Niskakangas, Heikki – Tikka, Kari S. – Honkavaara, Tero – Helminen, Marjaana – Lundén, Anna – Laitinen, Mirjami – Räbinä, Timo – Leppiniemi, Jarmo – Kiviranta, Esko – Ranta-Lassila, Hannele – Mattila, Pauli K. – Raunio, Merja – Äimä, Kristiina: Verouudistus 2005. WSOY. 2004.

- Nykänen 2007
Nykänen, Pekka: Osakeyhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovutuksen veroseuraamuksista. Verotus 1/2007 s. 44—56.
- OM 2001
Osakeyhtiölain kokonaisuudistus käynnistyy.
<<http://www.om.fi/8772.htm>>.
- Ranta-Lassila 2007
Ranta-Lassila, Hannele: Osakeyhtiölain synnyttämiä verokysymyksiä. Ajankohtaista elinkeinoverotuksesta 2007. Tampere 22.5.2007.
- Räbinä 2001
Räbinä, Timo: Vastikkeeton saanto ja luovutusvoiton verotus. Lakimiesliiton kustannus. 2001.
- Siikarla 2006
Siikarla, Pertti J.: Osakeyhtiölaki & käytäntö. Yrityskirjat Oy 2006.
- Siikarla 2007
Siikarla, Pertti J.: Uusi osakeyhtiölaki & verosuunnittelu. Yrityskirjat Oy 2007.
- Siltala 2001
Siltala, Raimo: Johdatus oikeusteoriaan. Forum IURIS. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. 2001.
- VH:n tiedote 1997
Verohallitus: Omien osakkeiden hankkiminen verotuksessa. 6/1997, 4.9.1997.
- VH:n ohje 2005
Verohallitus: Yhteisön osakkeiden luovutuksen verokohtelu. Verohallituksen ohje Dnro 1292/345/2005.
- VH:n ohje 2007
Verohallitus: Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotuksen. Verohallituksen ohje Dnro 206/345/2007, 8.3.2007.
- Villa 2007
Villa, Seppo: Osakeyhtiölain mukainen pääomarakenne ja rahoitusvälineet. Ajankohtaista elinkeinoverotuksesta 2007. Tampere 22.5.2007.
- VM:n työryhmämuistio 4/2006
Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus – Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005. (ns. Arvelan II -työryhmä.) Valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 4/2006.

Oikeustapausluettelo

KHO 25.3.1981 T 1741

KHO 24.2.1995 T 1121

KHO 24.3.1995 T 1122

KHO 2003:19

KHO 2007:43

KHO 2008:6

KVL 3/2007

KVL 11/2008

Lyhenteet

ArVL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005)
dlf	De lege ferenda
EK	Eduskunta
EOYL	Vuoden 1978 osakeyhtiölaki (734/1978)
EU	Euroopan Unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
HE	Hallituksen esitys
IAS	International Accounting Standards
IFRS	International Financial Reporting Standards
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KPL	Kirjanpitolaki (1336/1997)
KVL	Keskusverolautakunta
OM	Oikeusministeriö
OYL	Osakeyhtiölaki (624/2006)
SVOP-rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
TaVM	Talousvaliokunnan mietintö
TVL	Tuloverolaki (1535/1992)
VH	Verohallitus
VM	Valtiovarainministeriö
VML	Laki verotusmenettelystä (1558/1995)
VSVL	Varainsiirtoverolaki (931/1996)
YHL	Laki yhtiöveron hyvityksestä (1232/1988)

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaiheen taustaa

1.9.2006 tuli voimaan uusi osakeyhtiölaki (OYL). Kyseessä on vasta kolmas Suomen historiassa voimassa ollut varsinainen osakeyhtiölaki, joten voidaan sanoa, että osakeyhtiölain kokonaisuudistus on Suomessa harvinainen tapahtuma¹. Aikaisempi osakeyhtiölaki (EOYL) oli säädetty vuonna 1978 ja se oli tullut voimaan 1980.

Osakeyhtiölainsäädännön uudistaminen käynnistyi kun oikeusministeriössä laadittiin kesällä 2000 muistio, joka käsitteli osakeyhtiölainsäädännön kehittämismahdollisuuksia (Airaksinen & Jauhiainen 2000). Muistiossa todettiin, että EOYL:n säätämisen jälkeen yritysten toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Näistä mainittakoon rahoitusmarkkinoiden kehitys, kansainvälistyminen, pienten osakeyhtiöiden merkityksen lisääntyminen ja muun lainsäädännön kehittyminen². Muistio sai hyvän lausuntopalautteen³, ja tästä seurauksena oikeusministeriö asetti helmikuussa 2001 kuusihenkisen työryhmän (osakeyhtiölakityöryhmä), jonka puheenjohtajana toimi tuolloin lainsäädäntöneuvoksena toiminut Manne Airaksinen, valmistelemaan osakeyhtiölain kokonaisuudistusta muistion pohjalta. Tämän toimeksiannon mukaan osakeyhtiölaki tuli kirjoittaa EOYL:ia joustavammaksi ja selkeämmäksi, sekä vastaamaan yritysten toimintaympäristössä EOYL:n säätämisen jälkeen tapahtuneita muutoksia. Joustavuudella tuli pyrkiä siihen, että yritykset pystyisivät järjestämään toimintansa mahdollisimman tehokkaasti omista tarpeistaan lähtien⁴. Osakeyhtiölakityöryhmän lisäksi oikeusministeriö asetti myös keskeisistä etutahoista koostuneen seurantatyöryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä⁵.

---

¹ Ks. Mähönen & Villa 2006, s. 11 ss.

² Airaksinen & Jauhiainen 2000, s. 1.

³ Airaksinen 2006, s. 43.

⁴ Ks. OM 2001, Tavoitteena selkeä, joustava ja kilpailukykyinen osakeyhtiölaki.

⁵ OM 2001, Työryhmän työn organisointi.

Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö (OM 2003:4) sisälsi hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen uudeksi osakeyhtiölaiksi, ja myös mietintö sai positiivisen vastaanoton. Hallituksen esitys uudeksi osakeyhtiölaiksi (HE 109/2005) vastasikin pitkälti työryhmän ehdotusta, kuten myös siitä annettu talousvaliokunnan mietintö (TaVM 7/2006)⁶. Eduskunta hyväksyi lain 12.6.2006 ja tasavallan presidentti vahvisti sen 21.7.2006.

OYL:lla on tiettyjä ominaispiirteitä, jotka poikkeavat EOYL:sta:

Periaatekeskeisyys. OYL:n ensimmäisessä luvussa on luettelo lain yleisistä periaatteista, joiden tehtävä on paitsi selkeyttää ja helpottaa lain lukemista ja ymmärtämistä, myös toimia yleisinä ratkaisumalleina tapauksissa, joista ei ole yksityiskohtaisesti säännelty.⁷

Joustavuus. Osakeyhtiölain kokonaisuudistuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista oli joustavuuden lisääminen yhtiölainsäädäntöön. OYL:n mukaiset tavat lisätä osakeyhtiölainsäädännön joustavuutta voidaan jakaa neljään ryhmään: 1) rajoitusten ja muotomääräysten poistaminen ja keventäminen, 2) säänneltyjen toimintamahdollisuuksien lisääminen, 3) sääntelyn tahdonvaltaisuuden lisääminen ja 4) muut keinot⁸.

Selkeys. OYL:n selkeyttä ja helppolukuisuutta on pyritty lisäämään paitsi kodifioimalla keskeisiä periaatteita (OYL 1 luku) ja aikaisemman lainsäädännön aikaisen oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden kautta johdettuja oikeuskäsityksiä lakiin myös mm. sillä, että OYL on jaettu systemaattisesti osiin niin, että hallintoa, rahoitusta, varojenjakoja, yritysjärjestelyjä ja seuraamuksia koskevat säännökset ovat omina kokonaisuuksinaan.⁹ Lais-
sa on myös vältetty viittaamisia, ja siihen on otettu eritasoisia otsikoita lukemisen helpottamiseksi.¹⁰

---

⁶ Ks. muutoksista esim. Airaksinen 2006, s. 43.

⁷ HE 109/2005 vp, s. 17–18, 36. Periaatekeskeisyyden merkityksestä myös Mähönen & Villa 2006, s. 2 ss.

⁸ Mähönen & Villa 2006, s. 7.

⁹ Mähönen & Villa 2006, s. 6–7.

¹⁰ Airaksinen 2006, s. 43.

OYL:ssa on myös määräykset useista sellaisista asioista, joista EOYL:n voimassa ollessa oli määrättävä yhtiöjärjestyksessä, ja OYL on muutenkin EOYL:ia kattavampi. Tämä lisää oikeusvarmuutta ja selkeyttää oikeustilaa. OYL:ia valmisteltaessa on otettu huomioon erityisesti pienten osakeyhtiöiden asema.¹¹

1.2 Verotuksen ja osakeyhtiölain välinen suhde

1.9.2006 voimaan tulleen OYL:n henki on vapaa ja yrityksen toiminnan joustavuutta on pyritty lisäämään yritystoiminnan taloudellisen tehokkuuden lisäämiseksi. Tämä aiheuttaa haasteita verolainsäädännön kehittämiseksi, joka on edelleen kesken, sillä verotuksen lähtökohdat poikkeavat merkittävästi OYL:n lähtökohdista¹². Verotuksellisesti tärkeää on ennen kaikkea turvata fiskaaliset tavoitteet¹³, vaikka verotus lähtökohtaisesti arvioikin taloudellisia ilmiöitä sellaisina kuin ne ilmenevät siviilioikeudellisissa asuissaan¹⁴. Tämä lähtökohta on toisaalta myös syy siihen, että muutokset yhtiölainsäädännössä voivat johtaa muutoksiin myös verotuksessa¹⁵.

Verolainsäädännön keskeinen tehtävä on säännellä veronsaajien ja verovelvollisen välisistä suhteista. Osakeyhtiölainsäädännön tarkoituksena puolestaan on säännellä osakaiden välisistä suhteista ja velkojiensuojasta. Laeilla on siis erilaiset lähtökohdat asioiden tarkasteluun ja yhdessä OYL:n vapaamielisyyden kanssa tämä lähtökohtien erilaisuus on omiaan aiheuttamaan jännitteitä yhtiöoikeuden ja verotuksen välille.¹⁶ Jännitteitä aiheuttaa myös se, että osakeyhtiölainsäädäntö uudistettiin ottamatta lainkaan huomioon verotuksen näkökulmia. Asetelma on nyt se, että verotuslainsäädäntö tulisi sopeuttaa jo tapahtuneisiin lainsäädännön muutoksiin sen sijaan, että lakeja olisi valmisteltu yhteistyössä.

---

¹¹ EK 2006, s. 1.

¹² Osakeyhtiöoikeuden ja verotuksen välisestä suhteesta Niskakangas 2006 a, s. 9–10.

¹³ Näin myös Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 1.

¹⁴ Näin Ranta-Lassila 2007, suullisesti esitelmässään Tampereella 22.5.2007.

¹⁵ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 1.

¹⁶ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 1.

Verotuksen ja yhtiöoikeuden välisestä suhteesta ei ole olemassa konkreettista säännöstä, mutta niiden välillä on monissa kohdin keskinäistä riippuvuutta. EVL 54 § sääntelee verotuksen kirjanpitosidonnaisuudesta ja on konkreettisin verotuksen ja yhtiöoikeuden välistä suhdetta sääntelevä pykälä. Muun muassa yhtiön jakokelpoisista varoista säännellään kuitenkin viimekädessä osakeyhtiölainsäädännössä, vaikka teoriassa osakkeenomistajille jakokelpoisten voittovarojen laskeminen onkin kirjanpidon tehtävä. Osakeyhtiölainsäädännön säännökset pitävät kuitenkin lähtökohtanaan oikeaa tilinpäätöksen tuottamaa informaatiota.¹⁷

OYL toi yhtiön varojenjaon ja pääomarakenteiden sääntelyyn muutoksia, jotka hämärtävät voitonjaon ja yhtiöön sijoitettujen varojen palauttamisen välistä eroa, mikä on verolainsäädännön kannalta merkittävä ongelma johtuen siitä, että verotuksessa tulo ja pääomansiirto ovat täysin eri asemassa. Lisäksi verotus perustuu olennaisesti yhtiön ja sen osakkaiden varallisuuden erillisyyteen, mitä OYL puolestaan heikentää. OYL:n voimaantulemisen myötä verotuksen ja osakeyhtiölainsäädännön suhde on joutunut perusteellisen tarkastelun ja jopa uudelleenarvioinnin kohteeksi¹⁸.

OYL 1:5 §:ssä, jonka mukaan yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, konkretisoituu amerikkalaistaustaisen corporate governance -ajattelumallin mukainen näkemys siitä, että yritys on olemassa pääasiassa omistajiaan varten. Eurooppalaisessa osakeyhtiölainsäädännössä on perinteisesti korostettu myös yrityksen muiden sidosryhmien, kuten velkojien ja veronsaajan sekä yrityksen työntekijöiden ja asiakkaiden, intressejä ja etua. Perusteluna on käytetty erityisesti sitä, että osakeyhtiö on omistajistaan erillinen oikeushenkilö, ja omistajilla on vain rajoitettu velkavastuu osakeyhtiön puolesta. Myös osakeyhtiömuotoisen yritystoiminnan suurella yhteiskunnallisella merkityksellä voidaan perustella omistajien lisäksi myös muiden sidosryhmien etujen huomioimista.¹⁹ OYL kuitenkin on siirtynyt eurooppalaisesta käytännöstä lähemmäksi corporate governance -ajattelumallia, mikä on ongelmallista veropolitiikan tekijöiden näkökulmasta.

---

¹⁷ Ks. Niskakangas 2006 a, s. 9—10.

¹⁸ Niskakangas 2006 a, s. 10.

¹⁹ Näin Niskakangas 2006 a, s. 10.

1.3 Tutkimuskohde ja tutkimuskysymykset

1.9.2006 voimaan tullut OYL sisältää muutoksia mm. osakeyhtiön varojenjakoan liittyen. Tämä merkitsee sitä, että myös varojenjakoan koskevaa verolainsäädäntöä on uudistettava vastaamaan paremmin uuden osakeyhtiölain säännöksiä. Valtiovarainministeriön yritysverotuksen kehittämistyöryhmä, ns. Arvelan työryhmä, onkin tarkastellut mm. tätä osakeyhtiölainsäädännön kehityksen vaikutusta yritysverotukseen, ja antanut aiheita koskien raporttinsa (VM:n muistio) 16.3.2006. Työryhmän mukaan käsiteltävänä olevien verolainsäädännön muutosten oli määrä tulla voimaan asteittain vuoden 2007 alusta, mutta nyt näyttää siltä, että hallituksen esitystä asiasta odotetaan annettavaksi aikaisintaan vuoden 2008 alkupuolella. Tämä merkitsee sitä, että meneillään olevan välitilan aikana sovelletaan uuden yhtiölainsäädännön säännöksiä yhtäaikaaisesti verolainsäädännösten kanssa, joita ei ole sopeutettu OYL:iin. Verohallitus on antanut asiaa koskien ohjeen 8.3.2007 (VH 2007), joka on ainakin osin ristiriidassa yritysverotuksen kehittämistyöryhmän raportin kanssa. Verohallituksen ohje vastaa melko hyvin siihen, miten verolakeja on sovellettava välitilan aikana, mutta se jättää avoimeksi kysymykseksi sen, mihin suuntaan verolakeja tullaan kehittämään.

OYL 1:5 §:n mukaan yhtiön tehtävä on tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Tästä lähtökohdasta käsin on mielenkiintoista kysyä, miten tätä voittoa voidaan ja on mielekästä jakaa osakkeenomistajille. OYL:n merkittävimmät muutokset liittyvätkin nimenomaan pääomarakenteisiin ja varojenjakoan. Näihin liittyy myös verotuksen kannalta kiinnostavia näkökulmia niin periaatteellisesti kuin meneillään olevan välitilankin vuoksi. Pro gradu -tutkielmani käsittelee sekä pääomarakenteisiin että varojenjakoan liittyviä OYL:n muutoksia, joilla on välitön verovaikutus. Pääomarakenteella ja yhtiön varojenjaolla on myös keskenään kiinteä yhteys, minkä vuoksi niitä on perusteltua käsitellä yhdessä.

Keskeinen uudistus, jonka OYL toi yhtiön varojenjakoan, on OYL 13:1 §:ssä, jonka mukaan varojenjakoan uudesta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta (SVOP - rahasto) kohdellaan samoin kuin osingon jakoa. Verotuksen kannalta suhtautumistapa

on ongelmallinen, sillä osinkoverotuksen säännökset istuvat perusteiltaan huonosti muuhun kuin voittovarojen jakamiseen. SVOP -rahasto voi kuitenkin voittovarojen ohella muodostua myös muista varoista, kuten yhtiöön sijoitetusta pääomasta. Nimenomaan tässä kohdin yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotus ja verohallituksen ohje poikkeavat toisistaan: Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän näkemyksen mukaan verolakeja tulisi uudistaa niin, että myös verotuksessa SVOP -rahaston jakamista kohdeltaisiin osingonjaon tavoin, mutta verohallituksen ohje lähtee siitä, että yhtiön on jaakseen varoja SVOP -rahastosta selvitettävä, mitä varoja se jakaa. Verotuskohtelu ratkeaisi sen mukaan, jaetaanko voittovaroja (osinkoverotus) vai onko kyseessä pääoman palautus (luovutusvoittoverotus).

OYL tuo myös muita keskeisiä uudistuksia yhtiön varojenjakoon liittyen. Se mm. mahdollistaa verottamattomien varojen jakamisen tietyissä tilanteissa, sillä OYL:n suhtautuminen sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan poikkeaa sen edeltäjästä, ja OYL on luopunut myös osakkeen nimellisarvosta ja alikurssikiellosta. Myös varojenjakovälitilinpäättökseen perusteella ja suosiva voitonjako ovat uusia OYL:n sallimia varojenjakotapoja. Uutta on lisäksi ns. maksukykytesti, joka rajoittaa vapaan oman pääoman ohella yhtiön varojenjakoa. Tämä johtaa laillisen varojenjaon uudelleen arvioimiseen OYL:n puolella, ja myös verotuksen puolella on ratkaistava, miten varojenjaon laillisuutta on arvioitava.

Selkiytettynä tutkimuskysymykset, joihin haetaan vastausta, ovat seuraavat:

- Mitä uutta OYL toi yhtiön varojenjakoon?
- Millaisia ongelmia OYL:n uudet menettelytavat ja varojenjakomahdollisuudet aiheuttavat verotuksen tavoitteiden ja periaatteiden kannalta?
- Miten verotuksellisia ongelmia voitaisiin teoriassa ratkaista ja mahdollisuuksien mukaan sitä, miten niitä ollaan ratkaisemassa?
- Millaisia aineellisen puolen tulkintaan liittyviä ongelmia uudistuksesta aiheutuu verotuksen kannalta?
- Millaisia uusia mahdollisuuksia OYL:n uudistukset tuovat yhtiöiden toimintaan ja verosuunnitteluun?

Myös mahdolliset ongelmat verotusmenettelyn puolella pyritään tuomaan esiin. Tärkeänä osana työtä on myös poliittinen näkökulma siihen, että eri alojen lainsäädäntöä, tärkeimpinä tämän tutkielman kannalta OYL ja verotuslainsäädäntö, kehitetään irrallaan toisistaan, sekä tästä aiheutuvat seuraukset eri lainsäädäntösektorien kannalta.

Asioita tarkastellaan sekä verovelvollisen että veronsaajan ja osin myös verottajan näkökulmasta. Verovelvollisina huomioidaan sekä yhtiö että osakkeenomistaja. OYL:n merkittävimmät vaikutukset näkyvät ennen kaikkea yhtiön osakkaiden verotuksessa, ei niinkään yhtiön verotuksessa. Muutoksia pyritään tarkastelemaan kuitenkin molempien näkökulmasta ja kokonaisuutena. Tutkielmassa tarkastellaan tilanteita sekä meneillään olevan välitilan aikana, että huomioidaan verolainsäädännön kehittäminen.

1.4 Tutkimuksen rakenne ja metodi

Tutkielma rakentuu siten, että aluksi tarkastellaan OYL:n varojenjako koskevaa sääntelyä. Tässä osassa käydään läpi tutkielman kannalta keskeisimmät OYL:n säännökset ja selvitetään lähtökohdat, jotta pystytään tarkastelemaan varsinaisia muutoksia, ongelmia ja mahdollisuuksia, joita verotuksen näkökulmasta on syntynyt. Tutkimusote tässä osassa on oikeusdogmaattinen, sillä osiossa selvitetään voimassa olevan oikeuden sisältöä. Sen jälkeen tarkastellaan yksittäin OYL:n suuria ja periaatteellisia muutoksia, joilla on välitön verovaikutus. Näitä ovat osakkeiden ja osakepääoman keskinäisestä kytkennästä eli osakkeen nimellisarvollisuudesta luopuminen, SVOP -rahaston käyttöönotto ja varojenjako koskevien säännösten muuttuminen. Osiossa, jossa käsitellään yhtiön varojenjako koskevien OYL:n säännösten muuttumista, tarkastellaan suosivaa voitonjakoa, välitilinpäätökseen perustuvaa varojenjako ja laitonta varojenjako. Jokaista aihealuetta käsitellään omassa luvussaan. Lisäksi yhdessä luvussa valotetaan muita osakeyhtiölainsäädännön ja verolainsäädännön yhteensovittamiseen vaikuttavia seikkoja. Tässä luvussa tuodaan esiin se, että verotuksen ja OYL:n yhteensovittamisella on liittymäkoh-

ta myös kansainvälisten IFRS-tilinpäätösperiaatteiden käyttöönottoon²⁰. Näissä osioissa käytetään oikeusdogmaattista tutkimusta niiltä osin kuin selvitetään voimassa olevan oikeuden sisältöä ja oikeuspoliittista tutkimusotetta niiltä osin kuin pyritään löytämään mahdollisuuksia lain tulkitsemiseen tai kehittämiseen niin, että lopputuloksena olisi ns. paras mahdollinen oikeudellinen tulkinta tai ehdotus lain sisällöksi, jotta tavoite selkeästä, ymmärrettävästä ja hyväksyttävästä lainsäädännöllisestä tilasta täyttyisi²¹. Lopuksi tehdään yhteenveto tutkielmasta ja palataan tavallaan tutkielman punaiseen lankaan tai pääkysymykseen siitä, millaisia seurauksia on sillä, että eri lainsäädäntösektorit toimivat toisistaan erillään ja samaa kohdetta sääntelevät lait tulevat voimaan eri aikaan ja mahdollisesti jopa eri sisältöisinä. Myös tältä osin tutkimusotteena on oikeuspoliittinen tutkimus, sillä kysymys pohdinnan takana on se, päästäisiinkö parempaan lopputulokseen jos lakeja säädettäisiin yhteistyössä eri ministeriöiden välillä.

Linnan määritelmän mukaan oikeuspoliittinen tutkimus voi olla myös sellainen tutkimus, joka selvittää lain säätämistarvetta tai ottaa kantaa siihen, miten tiettyyn lainsäädännölliseen ongelmaan voitaisiin suhtautua ja millaisia lainsäädännöllisiä keinoja on olemassa ongelman ratkaisemiseksi²². Näin ollen tutkimus, joka tarkastelee mahdollisia ratkaisuja lain säännöksiksi, voi olla oikeuspoliittinen. Niin myös tutkimus, joka tarkastelee tietyn lain säännöksiä toisen lain periaatteiden kannalta, millainen näkökulma tässä tutkielmassa on.

Oikeuspoliittisesta tutkimuksesta puhuttaessa ei voida unohtaa tavoitetta, johon pyritään. Erityisesti de lege ferenda eli dlf-tutkimukselle, joka on eräs oikeuspoliittisen tutkimuksen laji, ominainen metodi on tavoite–keino -analyysi²³. Tällöin on mietittävä sitä, kenen asettamista tavoitteista on kyse. Tämän tutkielman kannalta kiinnostavia tavoitteita ovat toisaalta OYL:n tavoitteet ja toisaalta verotuksen tavoitteet. OYL pyrkii olemaan mahdollisimman joustava varojenjako sääntelevä säännöstö, kun taas verotuksen tavoitteiden ja periaatteiden kannalta OYL:n suhtautuminen yhtiön varojenja-

---

²⁰ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 2.

²¹ Oikeuspoliittiselle lähestymistavalle ominaista on se, että pyritään löytämään ”paras mahdollinen”. Tämä ”paras mahdollinen” voi olla esimerkiksi oikeudellinen tulkinta tai systematiikan perustelu. Siltala 2001, s. 124.

²² Linna 1987, s. 6.

²³ Siltala 2001, s. 19.

koon tai pääomarakenteisiin on monelta osin ongelmallinen. Jos kysytään ”millaisia lakeja tulisi säätää määrättyjen yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi” on pohdittava sitä, kenen asettamista tavoitteista on kyse. Tässä tutkielmassa lähdetään siitä, että OYL otetaan ikään kuin annettuna, ja pohditaan tutkielman kannalta relevantteja ongelmia verotuksen kannalta, jolloin on otettava huomioon veronsaajan, verottajan ja verovelvollisen näkökulmat. Tilannehan on se, että OYL on jo voimassa oleva laki, ja yritysverotuksen kehittämisen ongelma on se, miten vallitsevassa tilanteessa saavutetaan ns. paras mahdollinen lopputulos.

2 Miten osakeyhtiölaki sääntelee yhtiön varojenjako?

2.1 Yleistä varojenjaon sääntelystä

OYL:ssa on säännelty varojenjaosta velkojien suojaamiseksi: Koska yhtiön osakkaat eivät OYL 1:2 §:n mukaisesti ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, se että yhtiön varoja käytettäisiin ilman rajoitteita muuhun kuin yhtiön tarkoituksen²⁴ toteuttamiseen, vaarantaisi velkojien suojan. Näin ollen omistajat eivät voi vapaasti ottaa yhtiön varoja käyttöönsä.²⁵

OYL:n systematiikan mukaisesti varojenjako koskevat säännökset ovat omana kokonaisuutenaan OYL:n 13 luvussa. Sieltä löytyvät säännökset niin varojenjaon edellytyksistä kuin varojenjaon laillisuudesta tai laittomuudestakin. Toki myös varojenjaon kannalta merkittäviä säännöksiä on OYL:ssa muuallakin, kuten OYL:n 1, 8 ja 14 luvuissa²⁶.

2.2 Päätöksenteko

OYL 13:6 §:n mukaan varojenjaosta päätetään yhtiökokouksessa. Yhtiökokous saa päättää jakaa hallituksen ehdottamaa tai hyväksymää määrää enemmän vain mikäli se on vähemmistöosinkoa koskevan OYL 7 §:n tai yhtiöjärjestyksen mukaan siihen velvollinen.

---

²⁴ OYL 1:5 §:n mukaan yhtiön toiminnan tarkoitus on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jos yhtiöjärjestyksen määräyksistä ei johdu muuta.

²⁵ Ks. Airaksinen ja muut 2007, s. 3.

²⁶ OYL:n luvussa 1 säännellään yleisesti periaatteista, miten osakkeenomistaja voi saada varoja yhtiöstä (OYL 1:3 §), OYL 8:2 §:ssä säädetään SVOP-rahastosta ja OYL 14:2 §:ssä säädetään, että ilman velkojensuojamenettelyä osakkeenomistajat eivät voi palauttaa varoja, jotka on merkitty yhtiön sidottuun omaan pääomaan.

Uutta OYL:ssa on se, että yhtiökokous voi OYL 13:6.2 §:n mukaan päätöksellään valtuuttaa hallituksen päättämään osingon tai vapaan oman pääoman rahaston jakamisesta. Tällöin sen on kuitenkin päätöksessään määrättävä jaon enimmäismäärä ja valtuutuksen voimassaolo, joka voi OYL 13:6.2 §:n mukaan jatkua enintään seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkuun. Valtuutusta voidaan käyttää mm. silloin, kun maksukykyisyysvaatimus²⁷ ei yhtiökokouksen pitohetkellä täyty, mutta on oletettavaa, että tilanne parantuu myöhemmin tai kun osakkeenomistajat haluavat useampia kuin yhden osinkosuorituksen vuoden aikana²⁸.

OYL 13:6.3 §:n mukaan varojenjakopäätöksessä on jaon määrän lisäksi mainittava myös se, mitä varoja jakoon käytetään. Määräyksellä on haluttu selkiyttää mm. voitonjaon ja pääoman palauttamisen välistä eroa²⁹. Tällä tulee olemaan olennaista merkitystä varojenjaon verotuksellisen kohtelun kannalta.

OYL 13:6.4 § tuo lakiin uuden periaatteen, josta vanhassa laissa ei ole ollut mainintaa³⁰. Tämän mukaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella vapaata omaa pääomaa voidaan jakaa myös muulla kuin OYL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, jollei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. On kuitenkin huomattava, että OYL 13:1.4 §:n mukaan muu kuin 13:1 §:ssä mainittu liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, on laitonta varojenjako³¹. OYL 13:6.4 §:n sisältöä ja merkitystä tarkastellaan tutkielman kohdassa 5.1 Suosiva voitonjako.

---

²⁷ Maksukykyisyydestä tutkielman kohdassa 2.4.

²⁸ HE 109/2005 vp, s. 128.

²⁹ HE 109/2005 vp, s. 128.

³⁰ Jotkut ovat kuitenkin olleet sitä mieltä, että tämä on ollut mahdollista EOYL:kin aikana, vaikka siitä ei laissa ole ollut mainintaa, ks. Niskakangas 2006 a, s. 17.

³¹ Näin myös VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 159.

2.3 Jakokelpoiset varat

OYL 13:5 §:n mukaan yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat, jollei yhtiön maksukykyä koskevasta OYL 13:2 §:stä muuta johdu. OYL 8:1 §:ssä luetellaan vain sidotun oman pääoman erät. Niitä ovat osakepääoma, KPL:n mukainen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto. Muut rahastot ja kertyneet voittovarot ovat vapaata omaa pääomaa.³²

OYL 13:5 §:ssä sanotaan että yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman – jollei yhtiön maksukykyä koskevasta 13:2 §:stä muuta johdu. Varojen jakokelpoisuuden arviointi on siis kaksiosainen: Kun ensin on selvitetty, onko yhtiön taseessa jakokelpoista vapaata omaa pääomaa, varmistetaan seuraavaksi, että yhtiön maksukyky ei vaarannu jaon seurauksena³³. Säännös koskee sekä voiton, että muun vapaan oman pääoman jakamista.

Jaossa on OYL 13:3 §:n mukaan otettava huomioon myös tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset. Näin ollen tilikauden päättymisen jälkeiset tappiot vähentävät voitonjakoon käytettävissä olevien varojen määrää. Vaikka vapaa oma pääoma olisikin tänä aikana lisääntynyt, sitä ei voida jakaa, ennen kuin tätä osoittava tilinpäätös on vahvistettu.³⁴

---

³² EOYL 11:6 §:n mukaan sidottua omaa pääomaa olivat myös vararahasto ja ylikurssirahasto, joita ei enää OYL:n voimassa ollessa tarvita. Mikäli näitä rahastoja yrityksillä oli OYL:n voimaan tullessa, ne ovat edelleen sidottua omaa pääomaa.

³³ KPMG 2006, s. 1.

³⁴ Ks. HE 109/2005 vp, s. 126.

2.4 Maksukykytesti

Yhtiön velkojien kannalta on tärkeää, että yhtiö säilyttää toimintaedellytyksensä, eikä sen maksukyky vaarannu yhtiön jakaessa varoja osakkeenomistajille. Kansainvälisestikin yleiseksi tavaksi suojata velkojien edut osakeyhtiön jakaessa varojaan on tullut ns. maksukykytesti³⁵. Tämä merkitsee sitä, että osakeyhtiön varoja ei saa jakaa, vaikka sillä olisi vapaata omaa pääomaa, jos jako vaarantaa maksukykyisyyden. OYL 13:2 §:n sanamuodon mukaan yhtiön varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden.

Maksukykyisyyden arviointi on tehtävä mahdollisimman lähellä jakopäätöstä, ja siinä on otettava huomioon myös yhtiön tiedossa olevat tulevaisuuteen kohdistuvat seikat.³⁶ Säännös ei itsessään estä osakeyhtiötä ottamasta velkaa varojenjaon mahdollistamiseksi, kun yhtiöllä on jakamattomia voittovaroja, mutta ei likvidejä kassavaroja, mutta velanotto ei saa johtaa maksukyvyttömyyteen³⁷. Vaikka maksukykyisyydestä ei ollutkaan nimenomaista säännöstä vanhassa osakeyhtiölaissa, yhtiön johdolta on aikaisemminkin edellytetty maksukykyisyydestä huolehtimista yleisen huolellisuusvelvoitteen nojalla. Maksukyvyyn ylittävä varojenjako ei ilmeisesti kuitenkaan ole ollut laitton varojenjako, vaan se on johtanut vain vahingonkorvausvastuuseen.³⁸

Koska osakeyhtiölakiuudistus on niin tuore, vielä on epäselvää, mitä maksukykyisyyttä koskeva säännös käytännössä tulee tarkoittamaan³⁹. Esimerkiksi uhkaavan maksukyvyttömyyden tarkka sisältö tulee määräytymään vasta oikeuskäytännössä. Se, että yhtiötä seuraa maksukyvyttömyys suhteellisen lyhyen ajan kuluessa varojenjaosta, ei kuitenkaan yksinään kerro säännöksen rikkomisesta. Olennaista arvioinnissa on sananmukaisesti se, mitä tiedettiin tai olisi pitänyt tietää varojenjakopäätöstä tehtäessä.⁴⁰ Mahdolli-

---

³⁵ Laine 2006, s. 14.

³⁶ Näin esim. Kyläkallio 2006, s. 22–23.

³⁷ Siikarla 2006, s. 232. Esimerkiksi joillakin perheyhtiöillä saattaa olla jatkuvasti heikko maksukyky, eikä tällä säännöksellä ole pyritty siihen, että varojenjako tällaisissa tilanteissa olisi mahdotonta.

³⁸ HE 109/2005 vp, s. 125.

³⁹ Maksukykyisyys -käsitteen sisällön epäselvyydestä Laine 2006, s. 8-17. Maksukykyisyyden mittaamisesta ym. Aho 2007, s. 37–39.

⁴⁰ HE 109/2005 vp, s. 125.

nen laittoman varojenjaon arviointi tulee perustumaan nimenomaan tähän seikkaan: Varojenjako päätöstä tehtäessä maksukyvyttömyyden tai sen vaaran on oltava todennäköinen, kun otetaan huomioon vallitsevat olosuhteet ja niiden todennäköinen kehitys⁴¹.

2.5 Varojenjaon laillisuus

Lailliset varojenjako tavat on eritelty OYL 13:1 §:ään sisältyvässä luettelossa. Näitä ovat:

- 1) Voitonjako (osinko) ja varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta,
- 2) osakepääoman alentaminen,
- 3) omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen,
- 4) yhtiön purkaminen ja rekisteristä poistaminen.

Luettelo vastaa periaatteessa voimassa olevaa lakia esittäen lailliset varojenjako tavat. Tosin OYL 13:6.4 §:n mukaan vapaata omaa pääomaa saadaan kuitenkin jakaa myös muulla kuin OYL 13:1.1 §:ssä mainitulla tavalla, mikäli siihen on kaikkien osakkeenomistajien suostumus, eikä yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Edellä esitetyissä varojenjako tavoissa on kyse tilanteista, joissa yhtiö jakaa varoja vastikkeetta tai niin, että se saa vastikkeeksi omia osakkeitaan⁴².

Yhtiökokous voi myös päättää lahjan antamisesta yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan tarkoitukseen. Lahjoituksen määrää on tällöin voitava pitää käyttötarkoitukseen sekä yhtiön tilaan ja muihin olosuhteisiin nähden kohtuullisena. Hallitus saa käyttää mainittuun tarkoitukseen varoja, joiden merkitys yhtiön tila huomioon ottaen on vähäinen.

OYL 13:1.3 §:n mukaan kaikki muut liiketapahtumat, kuin OYL 13:1 §:n luettelossa mainitut, ovat laitonta varojenjako ta mikäli ne vähentävät yhtiön varoja tai lisäävät sen

---

⁴¹ Siikarla 2006, s. 232.

⁴² Näin myös Kontkanen 2006, s. 18.

velkoja ilman liikeloudellista perustetta. Liikeloudellista perustetta arvioitaessa ratkaisevaa on toimenpiteen perusta sen tapahtumahetkellä. Lähtökohtaisesti OYL 13:1.3 §:n tarkoittamia liiketapahtumia ovat kirjanpitolain mukaiset liiketapahtumat, eli menot, tulot, rahoitustapahtumat sekä niiden siirto- ja oikaisuerät.⁴³ Varojenjako ennen yhtiön rekisteröimistä on myös kiellettyä OYL 13:1.4 §:n mukaan.

Vaikka uudessa osakeyhtiölaissa laitton varojenjako on erikseen määritelty aiemmista osakeyhtiölaeista poiketen, osakeyhtiölakiesityksen perustelujen mukaan aikaisempaa asiantilaa laittoman varojenjaon osalta ei kuitenkaan ole ollut tarkoitus muuttaa⁴⁴. Näin ollen laitonta varojenjako on myös sellainen varojenjako, jossa ei noudateta varojenjakoa koskevia määrällisiä rajoituksia tai varojenjaosta säädettyä menettelyä⁴⁵. Tässä on kuitenkin huomioitava OYL 13:6.4 §:n menettelysäännös, jonka mukaan osakeyhtiössä saadaan jakaa varoja tietyin edellytyksin poiketen OYL 13:1.1 §:n esittämistä tavoista, kunhan sille löytyy OYL 13:1.3 §:n mukaisesti liikeloudellinen peruste.

Selkiytettynä laittomasta varojenjaosta OYL:n mukaan on siis kyse, jos

- varojenjako ei ole ollut käytettävissä jakokelpoisia varoja eli vapaata omaa pääomaa, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat;
- varojenjaossa ei ole noudatettu varojenjako koskevia menettelysäännöksiä;
- varojenjaosta päätettäessä tiedettiin tai olisi pitänyt tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai varojenjaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden (OYL 13:2 §); tai
- liiketapahtuma vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liikeloudellista syytä (OYL 13:1.3 §).⁴⁶

---

⁴³ Kontkanen 2006, s. 19.

⁴⁴ Ks. HE 109/2005 vp, s. 124. Näin myös VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 180.

⁴⁵ Tällaista varojenjako on perinteisesti kutsuttu laittomaksi varojenjaoksi osakeyhtiöoikeudessa, ks. VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 180.

⁴⁶ Luettelo on kopioitu VM:n työryhmämuistio 4/2006:sta, s. 181.

2.6 Laiton varojen jako voi johtaa varojen palautusvelvollisuuteen

OYL 13:4 §:ssä määrätään osakkeenomistajan ja muun varojensaajan palautusvelvollisuudesta tilanteessa, jossa varoja on jaettu vastoin OYL:n säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä. Palautusvelvollisuus syntyy, mikäli varojensaaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää jakamisen tapahtuneen OYL:n tai yhtiöjärjestyksen määräysten vastaisesti. Palautettavalle määrälle on maksettava myös vuotuista korkoa korkolain (633/82) 12 §:ssä tarkoitetun kulloinkin voimassa olevan viitekoron mukaisesti.

3 Osakeyhtiölain uusi pääomarakenne

3.1 Osakeyhtiölaissa on luovuttu osakkeen nimellis arvosta ja alikurssikiellosta

Vanhan osakeyhtiölain (EOYL) mukaan osakkeita ei saanut luovuttaa alikurssiin eli alle osakkeen nimellisarvon olevaan hintaan. Mahdollinen ylikurssiin luovutus kirjattiin nimellisarvon ylittävien osien ylikurssirahastoon. Ylikurssirahasto oli sidottua omaa pääomaa. Osakkeista vastikkeeksi saadulla määrällä korotettiin nimellisarvoon tai sitä vastaavaan vasta-arvoon saakka osakepääomaa, joka siis oli osakkeenomistajille jakokelpoton, sidotun oman pääoman erä.

Uudessa osakeyhtiölainsäädännössä alikurssikiellosta ja osakkeen nimellis arvosta on lähtökohtaisesti luovuttu. Nimellis arvollinen järjestelmä on voimassa vain, mikäli siitä on nimenomainen määräys yhtiöjärjestyksessä. Tämän vuoksi useat vanhat yhtiöt kuuluvat edelleen nimellis arvolliseen järjestelmään⁴⁷. Ennen OYL:n voimaantuloa olemassa olleet yhtiöt eivät siis siirry nimellis arvottomaan järjestelmään automaattisesti, jos niiden yhtiöjärjestyksessä on maininta osakkeen nimellis arvosta. Siirtyäkseen siihen niiden on päätettävä yhtiöjärjestyksen muuttamisesta siten, että määräys osakkeen nimellis arvosta poistetaan. Mikäli vanhan yhtiön yhtiöjärjestyksessä määrätään vain kirjanpidollisesta vasta-arvosta, tai siinä ei ole mainintaa kummastakaan, yhtiö siirtyy OYL:n mukaiseen nimellis arvottomaan järjestelmään automaattisesti⁴⁸.

Kuuluessaan nimellis arvoiseen järjestelmään yhtiön on edelleen noudatettava myös alikurssikieltoa. Nimellis arvoisessa järjestelmässä kaikkien osakkeiden nimellis arvon on oltava samansuuruinen ja osakeannissa osakepääomaa on korotettava vähintään nimellis arvon verran.⁴⁹

---

⁴⁷ Näin Mattila & Ranta-Lassila 2007 b, s. 3.

⁴⁸ Villa 2007, esitelmässään Tampereella 22.5.2007.

⁴⁹ Kts. aiheesta esim. Honkavaara 2006, s. 2.

OYL 3:5.1 §:n mukaan yhtiön osakkeilla on kirjanpidollinen vasta-arvo. Kirjanpidollinen vasta-arvo tarkoittaa sitä määrää osakkeesta maksettavasta vastikkeesta, joka merkitään osakepääomaan osakeannissa⁵⁰ tai yhtiötä perustettaessa ja joka on myös ilmoitettu kaupparekisteriin⁵¹. Vähimmäisosakepääoman⁵² ylittyessä osakkeista vastikkeeksi saatua määrää ei ole osaksikaan pakko merkitä osakepääomaan, vaan se voidaan merkitä oman pääoman erään ”sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto” eli SVOP -rahastoon. Näin ollen osakkeiden kirjanpidollinen vasta-arvo voi eri osakkeilla olla erisuuruinen tai jopa nolla, jos osakkeesta saatu vastike merkitään kokonaisuudessaan SVOP -rahastoon. Nimellisarvottomuuteen perustuva OYL erottaa näin osakeannin ja osakepääoman toisistaan: yhtiö voi järjestää osakeannin ilman että sen tarvitsee muuttaa osakepääomaansa, eli tasesiirtoja tekemättä⁵³. Yhtäläillä osakepääomaan voidaan tehdä muutoksia ilman että osakkeiden määrää muutetaan. Toisaalta OYL erottaa myös osakepääoman ja osakeoikeudet toisistaan: Osake ei enää edusta osuutta osakepääomasta⁵⁴. Kirjanpidollinen vasta-arvo ei siis millään tavalla kuvaa tai ole osoitus osakkeen tuottamista oikeuksista, vaan se on lähinnä kirjanpidollinen tekninen apuväline⁵⁵.

OYL:n mukaisessa nimellisarvottomassa järjestelmässä EOYL:n aikaisia ylikurssi- ja vararahastoa ei enää tarvita. Ne voidaan haluttaessa yhdistää osakepääomaan rahastokotouksella, mutta koska OYL:n voimaanpanolain 13 § (Laki osakeyhtiölain voimaantuloa 21.7.2006/625) määrää, että ennen OYL:n voimaan tuloa syntyneet ylikurssi- ja vararahastot ovat OYL:n mukaista sidottua omaa pääomaa, niitä ei voida yhdistää SVOP -rahastoon. Ylikurssi- ja vararahastoa ei voida suoraan yhdistää SVOP -rahastoon edes silloin, kun vähimmäisosakepääoman määrä ylittyy. Mikäli EOYL:n

---

⁵⁰ Osakeannilla tarkoitetaan OYL 9:1 §:n mukaan sekä sitä, että yhtiö antaa uusia osakkeita tai luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan.

⁵¹ Honkavaara 2006, s. 2.

⁵² Vähimmäisosakepääoman määrä noteeraamattomasta yhtiöstä on 2 500 euroa ja julkisesti noteeratusta yhtiöstä 80 000 euroa, OYL 1:3 §. Mikäli sellaisten noteeraamattomien osakeyhtiöiden, jotka olivat olemassa jo ennen OYL:n voimaan tuloa, vähimmäisosakepääoma halutaan muuttaa 8 000 eurosta 2 500 euroon ja saattaa alentamismäärä jakokelpoiseksi, tämä vaatii velkojensuojamenettelyä, ks. Kyläkallio 2006, s. 22. Verotuksessa alentamiseen ei VH:n ohjeen mukaan pääsääntöisesti sovelleta VML 29 §:n säännöksiä peitelystä osingosta osakepääomaa alennettaessa, jos osakepääoma alennetaan 8 000 eurosta 2 500 euroon.

⁵³ Yhtiö voi myös hankkia tai lunastaa omia osakkeitaan alentamatta osakepääomaa ja toisaalta alentaa osakepääomaa ilman että se lunastaa osakkeitaan, Mähönen & Säiläkivi & Villa 2006, s. 241.

⁵⁴ Järvikare 2006, s. 6.

⁵⁵ Mähönen & Säiläkivi & Villa 2006, s. 240–241.

mukaisiin ylikurssi- ja vararahastoon merkityt varat halutaan saada jakokelpoisen oman pääoman piiriin, ne tulee aluksi yhdistää osakepääomaan. Tämän jälkeen osakepääomaa voidaan velkojiensuojamenettelyn kautta alentaa ja nämä varat sijoittaa SVOP -rahastoon.

Kun OYL:n voimassa ollessa osakkeista maksettu määrä, jota ei merkitä osakepääomaan, kirjataan yhtiön SVOP -rahastoon, joka ei ole EOYL:n aikaisten ylikurssi- ja vararahastojen tapaan sidottua omaa pääomaa vaan nimensä mukaisesti osakkaille jaettavissa oleva rahasto, herää kysymys velkojiensuojasta. OYL:n voimassa ollessa velkojiensuojan vaarantumattomuus varmistetaan OYL 13:2 §:n säännöksellä yhtiön maksukykyisyydestä: Yhtiön on sen mukaisesti säilytettävä maksukykyensä osakkeenomistajille tapahtuvan varojenjaon jälkeenkin.⁵⁶

3.2 Uudesta järjestelmästä seuraavat verosuunnittelumahdollisuudet

3.2.1 Yleistä

OYL:n nimellisarvoton järjestelmä tarjoaa yhtiölle uusia verosuunnittelumahdollisuuksia. Jo pelkästään se, että osakkeita voidaan merkitä ilman että osakepääoma muuttuu, lisää joustavuutta, sillä osakepääoma on yhtiön varojenjaon kannalta kankea erä. Osakepääomaahan voi alentaa vain velkojiensuojamenettelyä noudattaen, kun taas SVOP -rahasto on jaettavissa osingonjaon tavoin yhtiökokouksen päätöksellä. SVOP -rahasto on myös siinä mielessä joustava, että sitä voidaan kartuttaa yhtiökokouksen päätöksellä toisin kuin osakepääomaa, jonka muutoksista on tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin ja mahdollisesti myös muutos yhtiöjärjestykseen⁵⁷.

---

⁵⁶ Näin myös Mähönen & Säiläkivi & Villa 2006, s. 241—242.

⁵⁷ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 15.

3.2.2 Yhtiö voi merkitä omia osakkeitaan osakepääomaa muuttamatta

Nimellisarvottomassa järjestelmässä ei ole voimassa alikurssikieltoa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että yhtiö voi antaa osakkeitaan mihin hintaan tahansa, myös vastikkeetta. Näin ollen yhtiö voi suunnata myös itselleen maksuttoman osakeannin⁵⁸. Tällöin sillä olisi hallussaan omia osakkeitaan, joita se voisi halutessaan käyttää esimerkiksi kannustinpalkkioina työntekijöilleen tai periaatteessa jopa maksuna yritysjärjestelyissä. Toisaalta OYL 9:4 §:n mukaan suunnattu osakeanti voi olla maksuton vain jos siihen on sekä yhtiön että sen kaikkien osakkeenomistajien kannalta erityisen painava taloudellinen syy⁵⁹.

Elinkeinoverolaissa (EVL) olevat säännökset yritysjärjestelyjen⁶⁰ verotuskohtelusta tosin edellyttävät sitä, että jotta EVL 52 a–h §:t soveltuisivat, yritysjärjestelyissä vastikkeena käytettävät osakkeet ovat uusia, tässä yhteydessä liikkeeseenlaskettuja. Tämä merkitsee sitä, että mikäli yhtiö haluaa verotukseensa sovellettavan jatkuvuusperiaatetta ja menojen vähennyskelpoisuuden säilyvän yritysjärjestelyistä huolimatta, vastikkeena ei voisi käyttää yhtiön hallussa olevia osakkeita. Yhtiön hallussa olevien osakkeiden käyttäminen vastikkeena johtaisi sen yritysjärjestelyssä mukana olevan yhtiön purkautumiseen, jonka liiketoiminta päättyy kyseisessä yhtiössä ja jatkuu toisessa yhtiössä. Myös osakkeenomistajien verotuksessa katsottaisiin osakkeenomistajien luovuttaneen hallussaan olevat osakkeet, ja näin ollen luovutusvoittoverotus realisoituisi.

Edellä selvitetty EVL:n edellytykset tekevät käytännössä OYL:n tarjoaman mahdollisuuden suunnata yhtiölle itselleen maksuttoman osakeannin, jotta sillä olisi valmiina hallussaan yritysjärjestelyissä vastikkeena käytettävissä olevia osakkeita, tyhjiksi. EVL:ia on kuitenkin tarkoitus muuttaa niin, että yritysjärjestelyissä voitaisiin käyttää

---

⁵⁸ Yhtiö voi saada omia osakkeitaan haltuunsa myös OYL 15:1 §:n tarkoittamilla tavoilla hankkimalla (ostamalla) niitä, lunastamalla niitä osakkailtaan tai ottamalla niitä pantiksi. Ks. esim. Airaksinen ja muut 2007, s. 75 ss. Yhtiö ei voi kuitenkaan merkitä omia osakkeitaan vastiketta vastaan, OYL 15:14 §.

⁵⁹ Jo OYL 9:3 §:n määrittämisestä osakkeenomistajien etuoikeudesta poikkeamiseen eli suunnattuun osakeantiin tarvitaan OYL 9:4 §:n mukaan painava taloudellinen syy.

⁶⁰ EVL:n tuntemat yritysjärjestelyt ovat sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto ja osakevaihto, EVL 52 a–h §:t.

vastikkeena myös yhtiön hallussa olevia omia osakkeita⁶¹. Yhtiön hallussa olevia omia osakkeita voidaan käyttää myös osana työntekijöiden tai muiden kannustinjärjestelmää, jolloin yhtiö voi ”palkita” esimerkiksi hallituksen jäseniä antamalla omia osakkeitaan.

3.2.3 Nettovarallisuuden kasvattaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävillä sijoituksilla

EVL 6.1 § 2 kohdan mukaan yhteisön osake- tai osuuspääomana ja muuna pääoman sijoituksena saamat erät eivät ole yhtiölle veronalaista tuloa. Näin ollen yhtiön verotuksen kannalta järjestely, jossa ulkopuolinen, esimerkiksi yhtiön osakas, sijoittaa varoja SVOP -rahastoon yhtiön nettovarallisuuden kasvattamiseksi, ei ole ongelmallinen. Tällä tavoin voidaan nostaa osakkaan saajalleen verovapaan pääomatulo-osingon määrää. TVL 2:33b §:n mukaanhan osinko, joka vastaa osakkeen verovuoden matemaattiselle arvolle laskettua 9 %:n vuotuista tuottoa, on 90 000 euroon asti saajalleen verovapaata tuloa, kun kyseessä on noteeraamaton yhtiö. Osakkeen matemaattinen arvo lasketaan arvostamislain (ArVL) 2:9 §:n mukaan yhtiön verovuotta edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukaisen tarkistetun nettovarallisuuden perusteella.

Jotta edellä selostettu verosuunnittelukeino olisi järkevä, myös osakkaan verotuksen varoja palautettaessa olisi oltava neutraali. EVL:ssa ei ole säännöksiä SVOP -rahaston jakamisesta. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä ja Verohallituskin ovat eri linjoilla sen suhteen, miten SVOP -rahastosta jaettavia varoja tulisi kohdella osakkaan verotuksessa. Meneillään olevan välitilan aikana verotus toimitetaan Verohallituksen ohjeen (Verohallituksen ohje Dnro 206/345/2007, Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen) mukaan, mutta Vanhasen II hallitusohjelmassa 19.4.2007 todetaan, että OYL:n verosopeutus tullaan toteuttamaan pääosin yritysverotuksen kehittämistyöryhmän (Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005, ns. Arvelan työryhmä) ehdotuksen mukaisesti (Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän muistio Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus, VM 4/2006). Mikäli näin tapahtuu SVOP -rahaston jaossa, SVOP -rahastoon tehdyn sijoit-

---

⁶¹ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 3.

tuksen palauttaminen saattaa tulevaisuudessa aiheuttaa osakkaalle veroseuraamuksia. SVOP -rahaston käytöstä tarkemmin luvussa Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto.

SVOP:iin tehtävien pääomansijoitusten käyttämistä verosuunnittelukeinona on arvioitava myös siitä näkökulmasta, voidaanko tällaista järjestelyä pitää VML 28 §:n mukaisena veronkiertona, jos kyseessä on edestakainen oikeustoimi. Tällöin ennen tilinpäätöksen laatimista SVOP -rahastoon tehty pääomansijoitus palautettaisiin nettovarallisuuden laskemisen jälkeen. Jos järjestelyn ainoa tarkoitus on veron välttäminen, se täyttää veronkierron tunnusmerkit. Tosin mikäli yhtiö pystyy näyttämään, että sillä on aito pääoman tarve liiketaloudellisista syistä, veronkiertopykälää ei voitane soveltaa. Pääoman tarpeen aitous on kuitenkin kyseenalainen, jos yhtiö jakaa osinkoa samaan aikaan, kun se tarvitsee pääomaa liiketoimintansa rahoittamiseksi. Pääomansijoituksen palauttaminen heti tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen osoittaa, että yhtiöllä ei ole ollut aitoa pääoman tarvetta, kun kyseistä erää ei todellisuudessa ole käytetty toiminnan rahoittamiseen. Huomioitava on myös OYL 13:2 §, joka kieltää yhtiön varojenjaon, mikäli jako vaarantaa yhtiön maksukyvyn. Tällainen varojenjako olisi myös yhtiöoikeudellisesti laitton varojenjako, joka voisi johtaa varojen palauttamisvelvollisuuteen OYL 13:4 §:n mukaisesti.

3.3 Uudesta järjestelmästä aiheutuvat verotukselliset ongelmat

3.3.1 Omien osakkeiden luovutus

OYL 9:1.1 §:n mukaan ”yhtiö voi antaa uusia osakkeita tai luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan (osakeanti)”. OYL siis rinnastaa omien osakkeiden luovutuksen aikaisempaa voimakkaammin osakeantiin yhtiöoikeuden puolella. Verotuksellisesti tämä on ongelma, sillä EVL 6.1 § 2 kohdan mukaan yhteisön osake- tai osuuspääomana ja muuna pääoman sijoituksena saamat erät eivät ole yhtiölle veronalaista tuloa. Aikaisemman

oikeuskäytännön mukaan (KHO 2003:19) osakkeiden luovutuksesta syntynyt voitto on ollut yhtiön veronalaista tuloa. Luovutusvoitto kirjattiin ylikurssirahastoon, joka oli yhtiön sidotun oman pääoman erä. KHO 2003:19 kokonaisuudessaan:

Elinkeinotulon verotus - Veronalainen elinkeinotulo - Pääomansijoitus - Omien osakkeiden myyntivoitto

Osakeyhtiö oli tilikaudella 1.11.1996 - 31.10.1997 myynyt omistukseensa olleita omia osakkeitaan. Osakkeiden myynneistä, joka oli tapahtunut 1.9.1997 voimaan tulleiden osakeyhtiölain muutosten (145/97) jälkeen, syntynyt myyntivoitto oli siirretty osakeyhtiölain 12 luvun 3 a §:n mukaisesti ylikurssirahastoon ja sitä oli veroilmoituksessa käsitelty verovapaana pääomansijoituksena. Kun kyseessä kuitenkin oli ollut kaupan muodossa tapahtunut yhtiön liikeomaisuuteen kuuluneiden omien osakkeiden luovutus, myyntivoittoa ei voitu pitää elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna verovapaana pääomansijoituksena vaan omien osakkeiden myynnistä saatu myyntivoitto oli saman lain 4 ja 5 §:ssä tarkoitettua veronalaista elinkeinotuloa. Verovuosi 1997.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 4 §, 5 § ja 6 § 1 mom. 2 k. Osakeyhtiölaki 7 luku (145/97) ja 12:3 a § (145/97)

OYL 9:6.2 §:n mukaan yhtiön luovuttaessa hallussaan olevia omia osakkeitaan näistä osakkeista maksettava määrä merkitään SVOP -rahastoon. Näin ollen yritykselle syntyy varottamattomia voittovaroja, jotka ovat jaettavissa osakkeenomistajille osinkona, mikäli yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovutus rinnastetaan myös verotuksessa osakeantiin. Näin ratkaistiin KHO:n vuosikirjaratkaisussa KHO 2007:43, jossa yhtiö luovutti edelleen sen hallussa olevia omia osakkeitaan, jotka se oli saanut itselleen suunnatussa maksuttomassa osakeannissa. Näin siitä huolimatta, että verottamattomien varojen jakamiseen on periaatteessa suhtauduttu kielteisesti yritysverotuksen kehittämissyöryhmän mietinnössä⁶². KHO 2007:43 kokonaisuudessaan:

---

⁶² VM:n työryhmämuistio 4/2006, s.186.

Elinkeinotulon verotus - Maksuton osakeanti yhtiölle itselleen - Yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovutus - Pääomanhankinta - Pääomansijoitus

X Oy päätti maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen niin, että osakeannissa rekisteröityihin uusiin osakkeisiin sovellettiin yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Yhtiökokous päätti sen jälkeen yhtiön itselleen antamien omien osakkeiden luovuttamisesta ulkomaisille sijoittajille maksua vastaan. Osakeyhtiölain 9 luvun 1 §:n mukaan yhtiö voi osakeannissa antaa uusia osakkeita tai luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan. Kun X Oy osakeannissa luovutti maksua vastaan omia osakkeita, jotka olivat tulleet sen haltuun yhtiölle itselleen suunnatussa maksuttomassa osakeannissa, X Oy:n omien osakkeiden luovutuksesta saamat suoritukset olivat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua pääomansijoitusta, joka ei ollut veronalaista tuloa. Ennakkoratkaisu vuosille 2006 ja 2007.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 6 § 1 mom. 2 kohta

Jos yhtiö kuitenkin luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeita, jotka se on hankkinut tai lunastanut osakkailtaan vastikkeellisesti, luovutusta ei välttämättä rinnasteta verotuksessa osakeantiin. Tällöin luovutettavilla osakkeilla on hankintameno, joka on luovutus hinnasta vähennyskelpoinen, mikäli luovutukseen sovelletaan luovutusvoittoverosäännöksiä. Tältä osin tilanne vastaisi KHO 2003:19 ratkaisua, jossa omien osakkeiden luovutukseen sovellettiin luovutusvoittoverosäännöksiä.

Osakeyhtiölainsäädännön puolella yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovutuksen rinnastaminen entistä vahvemmin osakeantiin näkyy myös OYL:n 9:6.2 §:n sanamuodossa: ”-- osakkeesta *maksettava määrä* --”, kun EOYL:n sanamuodon mukaan puhuttiin *voitosta*. Tämä korostaa sitä, että OYL ei katso yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovuttamisessa syntyvän voittoa.⁶³

KHO 2003:19 ratkaisun jälkeen EVL:iin on lisätty säännös, jonka mukaan muun kuin pääomasijoitustoimintaa harjoittavan osakeyhtiön tai osuuskunnan sekä säästöpankin ja keskinäisen vakuutusyhtiön käyttöomaisuusosakkeiden luovutus voi eräin edellytyksin olla verovapaa, EVL 6b §. Tällöin luovutuksesta syntynyt voitto ei olisi yhtiölle ve-

---

⁶³ Näin myös Ranta-Lassila 2007, suullisesti esitelmässään 22.5.2007 Tampereella.

ronalaista tuloa eikä tappio vähennyskelpoinen meno. EVL 6b § sääntelee kuitenkin yhtiön käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksen verovapautta, joten jotta se koskisi myös yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovutusta, omat osakkeet olisi katsottava yhtiön käyttöomaisuudeksi⁶⁴. Verohallituksen (VH) kannan mukaan omien osakkeiden käyttöomaisuusluonne ei kuitenkaan täyty. Näin ollen EVL 6 b § ei sovellu omien osakkeiden luovutukseen⁶⁵.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä otti yhtiön hallussa olevien osakkeiden luovutuksen verotuskohtelun osalta KHO 2007:43:n mukaisen kannan. Tosin KHO 2007:43 -ratkaisua ei ollut vielä annettu, joten muistiossa viitataan samansisältöiseen KVL 3/2007 tapaukseen. Kantaa voidaan perustella ainakin sillä, että luovutushinta tilanteessa, jossa yhtiö on saanut hallussaan olevat osakkeet itselleen suuntaamansa maksuttoman osakeannin perusteella, eikä osakkeilla näin ollen ole hankintamenoa, verotus olisi huomattavasti ankarampi kuin EOYL:n voimassa ollessa, jos luovutushinta katsottaisiin yhtiön veronalaiseksi tuloksi. VH puolestaan pitää pääsääntönä edelleen KHO 2003:19 mukaista linjaa ja katsoo, että KVL 3/2007 ja KHO 2007:43 ratkaisujen linjaus koskee vain tilanteita, joissa yhtiö on saanut luovuttamansa omat osakkeet haltuunsa itselleen suunnatussa maksuttomassa osakeannissa⁶⁶. EVL-luonnoksessa on päädytty Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän kantaan, jonka mukaisesti omien osakkeiden luovutuksessa syntynyt voitto olisi verovapaa ja tappio vähennyskelpoton.

Tuleva verokohtelu on mielenkiintoinen, sillä se tulee vaikuttamaan esimerkiksi julki- sesti noteerattujen osakeyhtiöiden osakeperusteisiin palkitsemisjärjestelyihin. Mikäli KHO 2007:43 –ratkaisun mukainen kanta tulee olemaan verotuksessa lähtökohtana, järjestely, jossa yhtiö suuntaa itselleen maksuttoman osakeannin ja luovuttaa näin saamia omia osakkeitaan palkkiona hallituksen jäsenille, tulee mahdollistamaan sen, että

---

⁶⁴ Käyttöomaisuutta ovat elinkeinossa pysyvään käyttöön tarkoitettut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta (EVL 12 §).

⁶⁵ VH:n ohje 2005, Yhteisön osakkeiden luovutuksen verokohtelu, dnro 1292/345/2005.

⁶⁶ VH:n ohje 2007, s. 3. Ks. myös Nykänen 2007, s. 48 ss.

julkisesti noteeratun osakeyhtiön hallituksen jäsenet voivat omistaa sen osakkeita, joita heidän on vaikea hankkia pörssin kautta.⁶⁷

Tuore KVL:n julkaistu ennakkoratkaisu 11/2008 (ei lainvoimainen) on vahvistus sille, että verokohtelu yhtiön maksuttomassa osakeannissa hankkimien osakkeiden edelleen luovutuksessa tulee olemaan nimenomaan KHO 2007:43 ratkaisun mukainen. Siinä oli kyse nimenomaan siitä, että yhtiö voi luovuttaa itselleen suuntaamassaan maksuttomassa osakeannissa hankkimiaan osakkeita yhtiön työntekijöilleen ilman että luovutus realisoisi yhtiölle veronalaista tuloa. KVL 11/2008 kokonaisuudessaan:

Elinkeinotulon verotus – osakepalkkiojärjestelmä – omien osakkeiden luovutus – yhtiön vähennysoikeus

A Oy:n tarkoituksena oli ottaa käyttöön tietyille yhtiön avainhenkilöille suunnattu kannustinjärjestelmä, jonka perusteella A Oy suorittaisi näille avainhenkilöilleen kunkin ansaintajakson jälkeen palkkion rahana sekä yhtiön osakkeina. Luovutettavat osakkeet voisivat olla myös sellaisia, jotka yhtiö on saanut haltuunsa maksuttomassa osakeannissa.

Osakeyhtiölain 9 luvun 1 §:n mukaan yhtiö voi osakeannissa antaa uusia osakkeita tai luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan. Kun yhtiö osakeannissa luovuttaa työntekijöille omia osakkeita, jotka ovat tulleet sen haltuun maksuttomassa osakeannissa, ei osakkeiden luovutus realisoisi yhtiölle veronalaista tuloa. Kun otettiin tämän lisäksi huomioon, että maksuttomassa osakeannissa rekisteröidyillä osakkeilla ei ole A Oy:n verotuksessa vähennettävää hankintamenoa eikä näiden osakkeiden luovutuksesta aiheudu yhtiölle muutoinkaan vähennyskelpoisuuden edellytyksenä olevaa reaalista kuluja, ei A Oy:lle katsottu aiheutuvan maksuttomassa osakeannissa rekisteröimiensä osakkeiden luovutuksesta verotuksessa vähennyskelpoista menoa. Ennakkoratkaisu vuosille 2007-2009. Äänestys 5-2.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 7 § ja 8 § 1 mom. 4 kohta (ei lainvoim.)

Mielenkiintoista edellä esitetyssä ratkaisussa on myös se, että yhtiölle ei katsottu syntyvän maksuttomassa osakeannissa rekisteröimiensä osakkeiden luovutuksesta verotuksessa vähennyskelpoista menoa työntekijöilleen maksamiensa palkkioiden osalta. Perusteluissa todetaan, että koska ko. osakkeilla ei ole yhtiön verotuksessa vähennettävää

---

⁶⁷ Näin Ranta-Lassila 2007, suullisesti esitelmässään Tampereella 22.5.2007.

hankintamenoa eikä osakkeiden luovutuksesta muutoinkaan aiheudu yhtiölle reaalista kuluja, joka on vähennyskelpoisuuden edellytys. Toiseenkin ratkaisuun olisi tämän osalta voitu päätyä, eli palkkio olisi voinut olla yhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen⁶⁸.

Osakemerkintä ei kuulu varainsiirtoverotuksen piiriin varainsiirtoverolain (VSVL) mukaan, sillä sitä ei pidetä käsitteellisesti luovutuksena⁶⁹. OYL rinnastaa omien osakkeiden luovutuksen osakeantiin, mutta tällä seikalla ei ole merkitystä varainsiirtoverotuksen näkökulmasta: Omien osakkeiden vastikkeellista luovutusta on pidetty varainsiirtoveronalaisena luovutuksena⁷⁰, ellei luovutus tapahdu arvopaperipörssissä.⁷¹

Omien osakkeiden luovutuksen varainsiirtoveronalaisuuden tarpeellisuudesta ja perusteista on kuitenkin kiistelty, ja siitä on esitetty kanta, jonka mukaan luovutus tulisi säätää varainsiirtoverotuksessa verovapaaksi, jotta kaikki osakeannit olisivat verotuksessa samassa asemassa⁷².

Omien osakkeiden luovutuksen verokohteluun liittyy myös kysymys siitä, sovelletaanko luovutukseen EVL:ia vai TVL:ia. Mikäli yhtiö harjoittaa elinkeinotoimintaa, luovutukseen sovelletaan EVL:ia, ja mikäli yhtiötä verotetaan TVL:n mukaan, luovutukseenkin sovelletaan TVL:ia.

Omien osakkeiden hankinta ja luovutus tarkoittavat myös omistajanvaihdosta, jolloin on huomioitava järjestelyjen mahdollinen vaikutus yhtiön vahvistettujen tappioiden vähennysoikeuteen. TVL 122 §:n mukaan oikeus verotuksessa vahvistetun tappion vähentämiseen menetetään, jos yli puolet yhteisön osakkeista tai osuuksista on vaihtanut omistajaa tappiovuoden alun jälkeen.

---

⁶⁸ Näin myös Ranta-Lassila 2007, suullisesti esitelmässään Tampereella 22.5.2007.

⁶⁹ HE 121/1996 vp, s. 22.

⁷⁰ Ks. VH:n tiedote 1997, luku 4.

⁷¹ Myös omien osakkeiden hankkimista ja lunastamista on pidetty varainsiirtoveronalaisena saantona, ellei hankkiminen tapahdu arvopaperipörssissä, jolloin se olisi VSVL 15.5 §:n 1 kohdan mukaisesti varainsiirtoverovapaa. Ks. tarkemmin Nykänen 2007, s. 51.

⁷² Esim. Nykänen 2007, s. 51.

3.3.2 Uuden yhtiön osakkeen matemaattisen arvon määrittäminen

Matemaattisen arvon määrittely on tärkeää, koska osingon verovapaa- ja pääomatulo-osuus osingonsaajan verotuksessa lasketaan yhtiön osakkeen matemaattisen arvon pohjalta. Silloin, kun uuden yhtiön osakkeilla ei ole nimellisarvoa eikä välttämättä kiinteää kirjanpidollista vasta-arvoakaan, yhtiön osakkeen matemaattisen arvon määrittely ei ole itsestäänselvyys. ArVL 2:10 §:n mukaan uuden yhtiön osakkeen matemaattiseksi arvoksi katsotaan nimellisarvo taikka nimellisarvon puuttuessa kirjanpidollinen vasta-arvo taikka yhtiön tai osakkaan vaatimuksesta näitä korkeampi osakkeen merkintähinta.

Koska verotuslainsäädännön uudistaminen OYL:n muutosten takia on vielä kesken, VH on antanut 8.3.2007 voimassa olevan verotuslainsäädännön ja oikeuskäytännön soveltamisohjeen niistä tilanteista, jotka se katsoo todennäköisemmin ongelmallisiksi verotuksen kannalta (VH:n ohje). Ohjeessa VH huomauttaa, että OYL:n kirjanpidollinen vasta-arvo ei ole samansisältöinen kuin EOYL:n, jonka voimassa ollessa ArVL on säädetty, mukainen kirjanpidollinen vasta-arvo, sillä OYL:n mukaan kirjanpidollinen vasta-arvo voi olla erisuuruinen eri osakkeilla⁷³. Näin ollen uuden yhtiön osakkeen matemaattiseksi arvoksi ei voida katsoa OYL:n mukaista kirjanpidollista vasta-arvoa ArVL 2:10 §:ään vedoten.

Mikäli yhtiö tai osakas vaatii osakkeen matemaattisena arvona käytettävän osakkeen merkintähintaa, ei ongelmaa uuden yhtiön osakkeen matemaattisen arvon määrittelystä synny. Mikäli merkintähintaa ei vaadita käytettäväksi, on VH:n ohjeen mukaan uuden yhtiön osakkeen matemaattisena arvona ja kirjanpidollisena vasta-arvona käytettävä osakepääomaa jaettuna osakkeiden lukumäärällä⁷⁴. Osakkeiden lukumäärällä tarkoitetaan ulkona olevia osakkeita, joten yhtiön hallussa olevia osakkeita ei oteta huomioon osakkeen matemaattista arvoa määriteltäessä.

Koska OYL:n mukaan osakepääomaan on merkittävä vain vähimmäisosakepääoman suuruinen osuus yhtiöön tehtävistä pääoman sijoituksista ja loppuosa voidaan merkitä

---

⁷³ VH:n ohje 2007, kohta Osakkeen nimellisarvo ja kirjanpidollinen vasta-arvo, kappale 1.

⁷⁴ VH:n ohje 2007, kohta Osakkeen nimellisarvo ja kirjanpidollinen vasta-arvo, kappale 2.

SVOP-rahastoon, uuden yhtiön matemaattinen arvo muodostunee melko pieneksi, jos se lasketaan VH:n ohjeen mukaisesti osakepääoma jaettuna osakkeiden lukumäärällä. Näin ollen uusien yhtiöiden osakkaat tullevat vaatimaan käytännössä hyvin usein osakkeen matemaattista arvoa määriteltäessä käytettäväksi osakkeen merkintähintaa. SVOP-rahaston käytön joustavuus suhteessa osakepääomaan lienee merkittävä motivaatio osakkeiden merkintähinnan merkitsemiseksi SVOP-rahastoon osakepääoman sijaan.

4 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

4.1 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto osakeyhtiölain mukaan

OYL:n 8:2 §:ssä on säännökset uudesta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta, SVOP -rahastosta. SVOP -rahasto voi koostua eri tavoin syntyneistä varoista eli käytännössä sekä yhtiön voittovaroista että yhtiöön tehdyistä sijoituksista. OYL 8:2 §:n mukaan SVOP -rahastoon kirjataan se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan ei merkitä osakepääomaan ja jota ei kirjanpitolain mukaan merkitä vieraaseen pääomaan, sekä sellainen muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Rahastoon merkitään myös se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen.

OYL 8:2 §:n säännös koskee sekä yhtiön perustamisvaiheessa osakkeista maksettua merkintähintaa että osakepääoman korotuksessa maksettua merkintähintaa. Rahastoon voidaan merkitä myös kaikki muut sellaiset pääoman sijoitukset, joita ei haluta merkitä muuhun rahastoon, kuten esimerkiksi osakkeenomistajan vastikkeeton sijoitus yhtiöön. SVOP -rahastoon voidaan siirtää myös jakamatta jätettävät voittovarot, ja esimerkiksi omien osakkeiden luovutuksesta syntyneet varat ja yritysjärjestelyissä kertynyt pääomanlisäys voidaan merkitä SVOP -rahastoon⁷⁵.

SVOP -rahasto on nimensä mukaisesti vapaan oman pääoman rahasto ja näin ollen muun vapaan pääoman tavoin jakokelpoinen⁷⁶. OYL 13:5–7 §:ien mukaan OYL 13:1 §:ssä mainittuihin voiton- eli osingonjakoon ja varojenjakoon vapaan oman pääoman rahastosta sovelletaan samoja periaatteita. Toisin sanoen jaettavissa olevasta määrästä, varojenjakopäätöksen tekemisestä ja vähemmistöosingosta⁷⁷ säännellään tarkoittaen sekä osingonjakoa että varojenjakoa SVOP -rahastosta.

⁷⁵ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 14–15.

⁷⁶ EK 2006, s. 2.

⁷⁷ OYL 13:7 § sääntelee vähemmistöosingosta, jota ei käsitellä tässä tutkielmassa.

4.2 Varojenjaon verotusmuodot

4.2.1 Osinkoverotus

4.2.1.1 Osinkoverotuksen taustaa

Aikoinaan osakeyhtiön voitonjakoon kohdistui kahdenkertainen verotus, mikä tarkoittaa sitä, että ensin yhtiötä verotetaan sen tuottamasta voitosta, ja yhtiön jakaessa voittovaroja osakkeenomistajille osinkoina, myös osakkeenomistajaa verotetaan saamastaan tulosta⁷⁸. Tällöin samaan tuloon kohdistuu käytännössä taloudellinen kahdenkertainen verotus, sillä samasta tulosta verotetaan kahteen kertaan, mutta kahta eri tahoja. Tosin mainittu kahdenkertainen verotus oli voimassa olleessaan niin monen huojennuksen kohteena, että käytännössä yhdenkertainen verotuskin jäi usein toteutumatta⁷⁹. Koska osakepääoma oli yhtiön rahoitusvaihtoehtona siitä huolimatta verotuksellisesti heikommassa osassa kuin lainarahoitus, osinkoverotuksen sääntely uudistettiin kokonaan ja vuoden 1990 alusta tuli voimaan laki yhtiöveron hyvityksestä (YHL)⁸⁰. Uudistuksen johdosta hyvin aukollisesta kahdenkertaisesta verotuksesta siirryttiin käytännössä aukottomaan yhdenkertaiseen verotukseen⁸¹: YHL:n aikana osingonsaaja sai vähentää verotuksessaan saamastaan osinkotulosta yhtiön omassa verotuksessaan jo maksaman veron määrän⁸².

YHL:sta luovuttiin vuodesta 2005 alkaen. Uuden järjestelmän mukaan yhtiötä verotetaan sen voitosta, ja luonnollisen henkilön saamat osinkotulot ovat osittain veronalaisia. Yhtiön maksama vero ei enää vaikuta osingonsaajan verotukseen.⁸³

---

⁷⁸ Andersson & Linnakangas 2006, s. 141.

⁷⁹ Ks. Niskakangas ja muut 2004, s. 39.

⁸⁰ Näin Andersson & Linnakangas 2006 s. 142. Uudistukseen oli myös muita syitä, joista tarkemmin esim. Niskakangas ja muut 2004, s. 39–40.

⁸¹ Andersson & Linnakangas 2006, s. 141–142.

⁸² Ks. Niskakangas ja muut 2004, s. 38.

⁸³ Andersson & Linnakangas 2006, s. 142.

Käytännössä uuden järjestelmän mukaan noteeraamattomalta yhtiöltä saadut osingot ovat osingonsaajan verotuksessa laajasti verovapaita. Osinkoverotusta uudistettaessa pyrittiin siihen, ettei tavallisen perheyhtiön verotus kiristyisi aiemmasta. Perheyhtiöllä tarkoitettiin kokonaisuutta, jonka muodostavat osakeyhtiö ja sen osakkeenomistajat⁸⁴. Näin ollen niiden yhteen laskettu verotus ei saanut kiristyä.⁸⁵

4.2.1.2 Osingon käsite osakeyhtiölainsäädännössä ja verotuksessa

EOYL ei tehnyt eroa eri varojenjako tapojen välille, eikä sanaa ”osinko” mainittu kuin EOYL 3:9 §:ssä, jossa viitataan velkakirjalain 24 ja 25 §:issä tarkoitettuun osinkolippuun. OYL puolestaan mainitsee eri varojenjako tavat nimeltä, ja koska OYL 13:1 §:n ensimmäisessä kohdassa osingon ja vapaan oman pääoman rahaston jakaminen on rinnastettu toisiinsa, tästä voi syntyä mielikuva, että niillä tarkoitettaisiin automaattisesti samaa asiaa. Syy siihen, että osingon ja vapaan oman pääoman rahaston jakaminen on rinnastettu toisiinsa, on kuitenkin se, että OYL 13:5–7 §:ien mukaan niihin sovelletaan samoja periaatteita⁸⁶. Se, että OYL 13:1 §:ssä mainitaan osinko ja varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta erikseen, voidaan tulkita myös siten, että OYL ei lue vapaan oman pääoman rahaston jakamista automaattisesti osingoksi.⁸⁷

Osingon ja vapaan oman pääoman rahaston rinnastaminen osakeyhtiölainsäädännössä tarkoittaa, että SVOP -rahastoon sijoitetut varat voidaan OYL:n mukaan jakaa samassa järjestyksessä kuin yhtiöön kertyneet voittovarot⁸⁸. Verotuksellinen suhtautuminen varojenjako on määritellään kuitenkin verolainsäädännön mukaan.

Osakeyhtiölainsäädännön kannalta eri varojenjako tapojen erottaminen toisistaan ei ole kovin merkityksellistä. OYL:n mukaan varojenjako on vain joko laillista tai laitonta.

---

⁸⁴ Tämä on poikkeuksellista yleiseen ajattelumalliin nähden, jonka mukaan yhtiö ja sen osakas ovat täysin erillisiä oikeussubjekteja.

⁸⁵ Ks. Niskakangas ja muut 2004, s. 42.

⁸⁶ 13 luvun 5 § sääntelee jaettavissa olevaa määrää, 6 § varojenjako päätöksen tekemistä ja 7 § vähemmistöosinkoa.

⁸⁷ Ks. Ernst & Young 2006, s. 118–119.

⁸⁸ VH:n ohje 2007, s. 3.

Osingonjaon määrittely on enemmänkin verotuksellinen, sillä, kuten osinkoverotuksen osalta on mainittu, osinkoverotukseen liittyy periaatteita, joiden vuoksi verotusta on osinkojen osalta lievennetty.

Verolainsäädännössä osingonjakoa ei ole erikseen määritelty. Sillä on tarkoitettu kuitenkin yhtiökokouksen päätöstä tilikauden ja / tai edellisten tilikausien voiton jakamisesta.⁸⁹ Tätä tulkintaa tukee muun muassa osinkoverotuksen sääntely, joka lähtee siitä, että jaettavat varat on kertaalleen yhtiötasolla verotettu. Myös Verohallitus on ottanut kannan, jonka mukaan osinko tarkoittaa osakkeenomistajan saamaa tuottoa yhtiöön tekemälleen oman pääoman ehtoiselle sijoitukselle⁹⁰.

Osingonjaon määritelmää yhtiön tekemän voiton jakamisena heikentää kuitenkin KHO:n tuore ratkaisu KHO 2008:6, jossa hyväksyttiin työpanokseen perustuvan korvauksen maksaminen osinkona. Tämä ratkaisu koskee pääasiassa tutkielmassa jäljempänä suosivan voitonjaon yhteydessä käsiteltäviä erilaisia osakesarjoja, mutta ratkaisulla voi olla merkitystä myös SVOP -rahaston jakamisen verotuksen kannalta, sillä ratkaisu horjuttaa osingonjaon käsitteen verotuksessa vakiintunutta määritelmää.

4.2.2 Luovutusvoittoverotus

Yhtiön osakkaan verotuksessa yhtiöstä jaettuja varoja voidaan verottaa osinkoa koskevien säännösten mukaan tai osakkeen luovutuksesta saatuna tulona⁹¹, jolloin sovelletaan luovutusvoittoverotusta. Luovutusvoiton määrä lasketaan lähtökohtaisesti vähentämällä luovutushinnasta hankintamenon määrä⁹². Yhtiön palauttaessa osakkaalle tämän tekemän pääomansijoituksen luovutushinnaksi katsotaan palautettava määrä ja hankintamenoksi osakkaan yhtiöön tekemän pääomansijoituksen määrä.

---

⁸⁹ Mattila & Ranta-Lassila 2007 a, s. 8. Toisin kuin Mattila & Ranta-Lassila väittävät, OYL:ssa osingon käsite on määritelty, sillä OYL 13:1 § sanamuodon mukaan varojenjakotavat ovat ”voitonjako (osinko) ja —”.

⁹⁰ VH:n ohje 2007, s. 2.

⁹¹ Ks. VH:n ohje 2007, s. 2.

⁹² Rabinä 2001, s. 2.

SVOP -rahaston jakamista tarkasteltaessa luovutusvoittoverotussäännösten soveltamisen edellytys olisi, että SVOP -rahaston alennus tulkittaisiin sijoitetun pääoman palautukseksi. Tällöin pääoman palautuksen suuruus otettaisiin huomioon luovutusvoittoverotuksessa vähennyskelpoista hankintamenoa vähentävänä, jolloin verovaikutus lykkäntyisi omistettujen osakkeiden luovutusajankohtaan.

Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän saaman pääomanpalautuksen verotus muodostuu usein hyvin edulliseksi, jos hankintamenona vähennetään koko palautettu määrä. Silloin kun pääomaa palautetaan ensin koko hankintameno määrä, luonnollinen henkilö ja kuolinpesä saavat jäljelle jääneen omistuksen osalta sen luovutustilanteessa vielä hyväkseen hankintameno-olettaman. Hankintameno-olettaman suuruus on 20 prosenttia luovutushinnasta, tai jos verovelvollinen on omistanut luovutettavan omaisuuden vähintään kymmenen vuoden ajan, hankintameno-olettaman suuruus on 40 prosenttia luovutushinnasta.⁹³

4.2.3 Verotusmuotojen vertailua

Tietyt transaktiot ovat sellaisia, että niiden verokohtelu voitaisiin periaatteessa ratkaista joko osinkoverosäännösten tai luovutusvoittoverosäännösten pohjalta. Esimerkiksi SVOP -rahaston jakamisen tilanteessa ilmenee tällaisia tapauksia. Suomessa osinkoverotusta ja luovutusvoittoverotusta ei ole konkreettisesti integroitu toisiinsa, ja ne poikkeavat monessa kohtaa jonkin verran toisistaan⁹⁴. Sitä, kumpi verotusmuoto on verovelvollisen kannalta edullisempi, ei voida suoralta kädeltä sanoa, vaan verotusmuotojen edullisuus riippuu aina tilanteesta.

---

⁹³ Ks. Aaltonen 2007, s. 236.

⁹⁴ Niskakangas 2006 a, s. 16.

4.3 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamisen verotus

4.3.1 Verotus välitilan aikana

Voimassa oleva verolainsäädäntö ei tunne OYL:n mukaista SVOP -rahastoa, joten selkeää vastausta siihen, miten SVOP -rahaston jakamiseen tulisi verotuksessa suhtautua, ei löydy lainsäädännöstä. Välitilan aikana verotusmenettelyssä sovelletaan Verohallituksen ohjetta, joka perustuu Verohallituksen tulkintaan voimassa olevien säännösten sisällöstä tilanteissa, joita todennäköisesti syntyy välitilan aikana. Verohallituksen ohje lähtee siitä, että yhtiön jakaessa varoja SVOP -rahastosta sen on erikseen selvítettävä onko kysymyksessä voittovarojen jakaminen vai pääoman palautus⁹⁵. Myös OYL 13:6.3 §:n mukaan yhtiön on varojenjakopäätöksessään selvítettävä jaettavan määrän lisäksi se, mitä varoja jakoon käytetään. Tällä tarkoitetaan erotella voiton eli osingon jakaminen ja se, että varoja jaetaan jostakin tietystä vapaan oman pääoman rahastosta, eli selkiyttää voitonjaon ja pääoman palauttamisen välistä eroa⁹⁶. Verotuksen näkökulmasta OYL 13:6.3 § on ylimalkainen, sillä vapaaehtoisin rahastoihin kuten SVOP -rahastoon on voitu siirtää myös voittovaroja. VH tarkoittaa antamallaan ohjeistuksella nimenomaan sitä, että yhtiön on selvítettävä mistä jaettavat varat todellisuudessa alun perin muodostuvat.

Välitilan aikana SVOP -rahaston jakamiseen sovelletaan osinko- ja luovutusvoittoverosäännöksiä sen mukaan, mistä jaettavat varat alun perin muodostuvat. Mikäli SVOP -rahastoon sisältyy vain osakkeenomistajien tekemiä pääomansijoituksia yhtiöön, varojen jakamista SVOP -rahastosta pidetään pääomanpalautuksena ja siihen sovelletaan luovutusvoittoverosäännöksiä. Mikäli yhtiö ei anna riittävän luotettavaa selvitystä siitä,

---

⁹⁵ VH:n ohje 2007, s. 4.

⁹⁶ HE 109/2005 vp, s. 128.

että jaettavien varojen osalta on kyseessä pääomanpalautus, varojenjakoja verotetaan osinkoa koskevien säännösten mukaisesti.⁹⁷

Mikäli SVOP -rahastoon on tehty sekä pääoman sijoituksia että siirretty voittovaroja, ei varojenjako SVOP -rahastosta pidetä kuitenkaan automaattisesti kokonaisuudessaan osingonjakona. Tällöin varojenjako sovelletaan luovutusvoittoverotusta ja osinkoverotusta koskevia säännöksiä samassa suhteessa, jossa SVOP -rahasto muodostuu pääomansijoituksista ja kertyneistä voittovaroista.⁹⁸ Tulkittaessa VH:n ohjetta sananmukaisesti voittovarojen siirtäminen SVOP -rahastoon johtaa automaattisesti siihen, että varojenjako ei sovelleta kokonaisuudessaan luovutusvoittoverosäännöksiä, vaikka yhtiö selvittäisikin jaettavien varojen olevan yhtiöön tehtyjen pääomansijoitusten palauttamista. On kuitenkin esitetty kannanotto, että ilman laintasoista säädöstä jakoa ei voida verottajan taholta selittää osingoksi, jos verovelvollinen esittää näytön siitä, että jaon kohteena on yhtiöön sijoitettu pääoma⁹⁹. Kysymys lieneekin siitä, millainen näyttö asiasta vaaditaan, jotta sellaisesta rahastosta, jossa on sekä voitto- että sijoitettuja varoja, voitaisiin katsoa jaetun vain sijoitettuja varoja.

Verotuksen toimittamisen kannalta Verohallituksen ohje johtaa hankalaan tilanteeseen, jossa joudutaan laskemaan ja pitämään kirjaa siitä, miten osakkeiden hankintamenot pienenevät varojenjaon myötä. Verohallituksen ohjeessa todetaan, että osakkeenomistajan verotuksessa sijoitus SVOP -rahastoon lisää sijoituksen tehneen osakkaan omistaman osakkeen hankintamenoa, kun sijoitus liittyy osakkeen hankintaan¹⁰⁰. Näin ollen vastikkeeton sijoitus SVOP -rahastoon ei vaikuttaisi osakkeen hankintamenoon. Siitä huolimatta, mikäli varojenjako katsotaan verotuksessa pääomanpalautukseksi, palautus katsotaan osakkeiden luovutukseen rinnastettavaksi tuloksi, joka vähentää osakkeen hankintamenoa¹⁰¹. Varojenjako katsotaan pääomanpalautukseksi, mikäli yhtiö selvittää riittävän luotettavasti, että varat ovat peräisin osakkeenomistajan tai muun kuin osakkeenomistajan tekemästä pääomansijoituksesta yhtiöön¹⁰². Tässä ei ole merkitystä sillä

---

⁹⁷ Ks. VH:N ohje 2007, s. 4.

⁹⁸ VH:n ohje 2007, s. 4.

⁹⁹ Ranta-Lassila 2007, kohta jatkoa sijoitetun vapaan oman pääoman ...

¹⁰⁰ VH:n ohje 2007, s. 4.

¹⁰¹ VH:n ohje 2007, s. 4.

¹⁰² VH:n ohje 2007, s. 4.

liittykö pääomansijoitus osakkeiden hankintaan, koska verohallituksen ohje mainitsee, että pääomansijoituksen tekijä on voinut olla myös muu kuin osakkeenomistaja, jolloin pääomansijoitus ei ole voinut liittyä osakkeiden hankintaan. Varojenjako voidaan katsoa pääomanpalautukseksi osakkeenomistajan verotuksessa myös siinä tilanteessa, että pääomansijoituksen on alun perin tehnyt edellinen osakkeenomistaja, joka on myynyt osakkeensa uudelle osakkeenomistajalle tekemänsä pääomansijoituksen jälkeen¹⁰³.

4.3.2 Verolakien uudistaminen

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä on ehdottanut, että jaettaessa yhtiöön sijoitettuja varoja takaisin osakkeenomistajille, niiden verotuksellinen kohtelu ratkeaisi sen mukaan, mihin kohtaan tasetta varat on sijoitushetkellä merkitty. Mikäli osakepääoman korotukset merkitään sidottuun pääomaan, myös verokohtelu tulee säilymään entisellään. Mikäli ne taas merkitään vapaaseen omaan pääomaan, varojen palauttamista, eli vapaan oman pääoman alentumista, tulisi yritysverotuksen kehittämistyöryhmän näkemyksen mukaan verottaa osinkona.¹⁰⁴ Näin siitä huolimatta, että osinkoverotus sopii periaatteiltaan huonosti sijoitetun pääoman palauttamiseen. Ratkaisuun päädyttiinkin lähinnä käytännöllisiin syihin vedoten¹⁰⁵.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän näkemyksen mukaan SVOP -rahaston jakamisen verokohteluun liittyy ainakin seuraavia näkökantoja, jotka puoltavat toisaalta osinkoverotussäännösten soveltamista ja toisaalta luovutusvoittoverosäännösten soveltamista:

Luovutusvoittoverotus

- Osakkeesta osakeannissa maksettu määrä on osakkaan näkökulmasta tarkasteltuna luonteeltaan sijoitettua pääomaa. Vastaavasti pääoman jakamista takaisin

---

¹⁰³ VH:n ohje 2007, s. 4.

¹⁰⁴ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s.168.

¹⁰⁵ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 167–168. Ks. myös Niskakangas 2006, s. 14.

- osakkaalle voidaan pitää luonteeltaan pääoman palautuksena. Kyse on siis osinkoon verrattuna eriluonteisesta suorituksesta, sillä osinko on periaatteessa tuottoa sijoitetulle pääomalle.
- Nykyjärjestelmän mukaisen erottelun osingonjaon ja pääoman palautuksen välillä voidaan katsoa vastaavan yritystoiminnan käytännön vaatimuksia. On tärkeää mahdollistaa se, että ylisuureksi kasvanut oma pääoma voidaan palauttaa osakkaille ilman haitallisia veroseuraamuksia, joita osinkoverotukseen saattaisi liittyä. Oma pääoma voi muodostua yrityksen toiminnan kannalta liian suureksi esimerkiksi oman pääoman tarpeen virheellisen arvioinnin tai yritystoiminnassa tapahtuneiden muutosten tai muun vastaavan syyn vuoksi. Myös OYL:n tarkoituksiin kuuluu oman pääoman mitoituksen saattaminen entistä joustavammaksi, mikä tukee tätä näkökantaa.
  - Säännökset osingon osittaisesta verovapaudesta soveltuvat huonosti pääoman palautukseen, koska osittainen verovapaus perustuu ajatukselle, jonka mukaan jaettavat varat on jo verotettu yhtiötasolla. Verovapauskriteerit soveltuvat huonosti sijoitetun pääoman palauttamiseen. Verovelvollisen kannalta on perustetonta, että sijoitetun pääoman palautukselle voisi kohdistua 19,6 prosentin tasoinen pääomatulon verotus.
  - Koska pääomanpalautus ei ole saajansa kannalta tuloa, ei tunnu perustellulta, että sitä verotettaisiin osinkona, mikäli osingon verovapaussäännökset eivät soveltuisi. Lisäksi listatulta yhtiöltä ja listaamattomalta yhtiöltä saatuja osinkoja verotetaan eri tavalla, jolloin myös listattuun tai listaamattomaan yhtiöön sijoitettujen varojen palautusta verotettaisiin keskenään eri tavalla, mikä ei ole perusteltua.
  - Mikäli sijoitettujen pääomien palautuksia verotettaisiin osinkoina, tämä voisi johtaa veronsaajan näkökulmasta haitalliseen verosuunnitteluun, jos sijoitetun pääoman palautus olisi verovapaata osinkoa eikä pienentäisi osakkeen hankintamenoa.
  - Varoja jakavan yhtiön noudattaessa säännöksiä, jotka koskevat sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa ja varojenjakopäätöksen sisältöä on käytännössä helppo selvittää, mistä varoista jaossa on kysymys. Yhtiön voidaan myös edellyttää ilmoittamaan osakkailleen mistä varoista jako tapahtuu.

- Voittovarojen jakaminen niin, että jakoon sovellettaisiin luovutusvoittoverosäännöksiä, voitaisiin estää niin, että säädettäisiin siitä, että SVOP -rahastosta voitaisiin jakaa muuna kuin osinkona vain enintään rahastoon osakeannissa kirjattu määrä. Tämä aiheuttaisi käytännön ongelman siitä, miten asiaa seurattaisiin, mutta ei liene estettä sille, että yhtiö voidaan verolainsäädännössä velvoittaa erittelemään SVOP -rahaston sisältö. Tällöin vaadittaisiin kuitenkin myös säännökset siitä, miten laskenta tapahtuu, jos rahastoon olisivat vaikuttaneet myös yritysjärjestelyt tai suunnatut omien osakkeiden hankinnat tai luovutukset. Epäselvissä tapauksissa rahaston jakamista voitaisiin pitää osinkona.
- Vaihtoehtoisesti suppeampaan osingonkäsitteeseen päädyttäisiin jos vain tilinpäätöksen osittaman päätyneen tilikauden ja edellisten tilikausien voiton jakamista pidettäisiin osinkona, ja kaikki muu varojenjako kuuluisi luovutusvoittoverotuksen piiriin. Tällöin epäselvissä tilanteissa olettamana olisi, että varojenjaossa on kysymys sijoitettujen varojen palautuksesta.
- Sijoitetun pääoman palauttamisen ja voitonjaon erottelulla on merkitystä myös yhtiön osakkaana olevan yrityksen kirjanpidossa. Yhtiöön osakeannissa sijoitettuja varoja ja osakkeen ostohintaa käsitellään kirjanpidossa osakkeen hankintamenona ja pääoman palautus kirjataan osakkeen hankintamenon vähennykseksi. Mikäli verotuksessa pääoman palautus olisi osinkotuloa, mutta osakkeen hankintamenoa ei oikaistaisi, verotuksellinen ja kirjanpidollinen käsittely eroaisivat toisistaan perusteettomasti. Tällöin myös luovutusvoiton laskennassa käytettävät hankintamenot eroaisivat toisistaan.

Osinkoverotus

- Yhtiölainsäädännöllistä tilaa on pyritty muuttamaan OYL:n muutoksilla, ja suhtautuminen yhtiön varojen pysyvyyteen on muuttunut. Periaatteessa kaikkien yhtiön varojen osakepääomaa lukuun ottamatta tulee olla jaettavissa osakkeenomistajille, kunhan yhtiön maksukykyisyyttä ei menetetä. OYL:n myötä sopeudutaan järjestelmään, jossa yhtiön arvoa seurataan jatkuvasti ja osakeyhtiön varallisuuden nähdään olevan osakkaiden varallisuutta, jonka tulee olla mahdolli-

simman vähin muodollisuuksin jaettavissa osakkaille. Tässä järjestelmässä ei ole mielekästä erotella yhtiön varoja voitosta kertyneisiin varoihin ja muihin varoihin.

- Osinkoverotuksella on verojärjestelmässä hyvin tärkeä merkitys, minkä vuoksi sen oltava hallinnollisesti toimiva ja uskottava. Oman pääoman erottelu verotusta varten aiheuttaisi helposti sen, että jaettavien varojen verotukseen vaikuttavat tekijät olisivat tulkinnanvaraisia ja vaikeasti selvitettäviä. Lisäksi verotuksellisten säännösten ja sanktioiden ongelmana on se, että ne sääntelevät osingonsaaajan, eivät osingonjakajan verotuksesta. Verovelvollinen, jonka veronmäärään ratkaisu vaikuttaa, on asiasta ulkopuolinen. Taustalla tässä on se, että pelkona on, että teknisillä taloudellisilla toimenpiteillä tai jopa pelkillä oman pääoman erien kirjauksilla voitaisiin vaikuttaa varoista menevän veron määrään. Tällainen ei sovellu johdonmukaiseen verojärjestelmään.
- Käytännön syyt. Esimerkkinä mainitaan se, että esimerkiksi listatuille yhtiöille muodostunee sekä SVOP -rahastoon merkittyä, että muuta vapaata omaa pääomaa. Yhtiö voisi päästä itse valitsemaan kohdistuisiko jaettuihin varoihin 19,6 prosentin suuruinen osinkoverotus vai voitaisiinko varat jakaa ilman ennakonpidätystä. Tässä toisessa vaihtoehdossa kunkin osakkaan luovutusvoiton verotuksessa jouduttaisiin selvittämään hankintamenon määrä, mikä olisi hallinnollisesti lähes mahdotonta.
- Yhtiön vapaa oma pääoma olisi täysin osakkaiden järjesteltävissä, kun pääoman palautus vaikuttaisi vain hankintamenon määrään ja osakkaat voisivat tehdä sijoituksia SVOP -rahastoon muutenkin kuin osakeannin yhteydessä, ja nämä varat olisivat vielä jaettavissa joustavasti varojenjakona. Nykyinen osinkoverotus perustuu nettovarallisuuteen, mikä olisi osakkaiden muokattavissa tavalla, joka veisi pohjan osinkoverotukselta.
- Kansainvälinen käytäntö puoltaa yhtiöstä jaettujen varojen yhdenmukaista verokohtelua. Verotussopimusten laaja osinkokäsitemin mahdollistaa kaiken varojenjaon käsittelyn osinkona. Lisäksi luovutusvoitoista ei voitaisi verottaa rajoitetusti verovelvollisia, lähdeverokertymään voitaisiin vaikuttaa jakajan omilla ratkaisuilla. Portfolio-osinkojen lähdeveron taloudellinen merkitys on vähenemässä, mutta periaatteellisesti järjestelmä, jossa ulkomaiselle osakkeenomistajalle voi-

taisiin jakaa varoja täysin sattumanvaraisesti joko osinkona tai lähdeverovapaa-
na tulona, olisi kömpelö. Kaiken ulkomaisilta yhtiöiltä saadun varojenjaon ve-
rottaminen osinkona on hallinnollisesti helpompaa kuin verotuskohtelun määrit-
täminen sen mukaan, onko tulo saatu ulkomaisen yhtiön voittovaroista vai
muusta vapaasta omasta pääomasta.¹⁰⁶

Vanhasen II hallitusohjelmassa on todettu, että OYL:n verosopeutus tullaan tekemään
pääosin Arvelan työryhmän eli yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotusten mu-
kaisesti. Hallituksen esitystä asiasta ei ole vielä annettu, joten varmaa tietoa SVOP -
rahaston jakamisen tulevasta verokohtelusta ei vielä ole. Sekä osinkoverotus että luovu-
tusvoittoverotus saattavat tulla kyseeseen, ja verolakeja valmistettaessa tulisi ottaa
huomioon kaikki näkökohdat joita tähän liittyy. Puhtaasti voittovaroista tehty varojen-
jako ei aiheuta periaatteellista ongelmaa verotukselliselle suhtautumiselle, mutta käy-
tännöllisen kylläkin: Millä tavoin SVOP -rahastossa olevien varojen alkuperä on vero-
tusta toimitettaessa selvitettävissä ja miten voidaan määritellä se, jaetaanko rahastosta
voittovaroja vai yhtiöön sijoitettuja pääomia, jos rahastossa on molempia? Verohallitus
lähtee toistaiseksi siitä, että mikäli SVOP -rahastossa on sekä voittovaroja että sijoitet-
tua pääomaa sen palautus on osingonjakoa ja pääomanpalautusta samassa suhteessa
kuin varoja on rahastossa¹⁰⁷. Tällainen kanta on kuitenkin ongelmallinen sikäli, että se
saattaa tehdä SVOP -rahaston käytön voittovarojen merkitsemispaikaksi epähoukuttele-
vaksi, koska tällöin rahastosta ei voida palauttaa yhtiöön sijoitettua pääomaa niin, että
palautus tulkittaisiin kokonaisuudessaan luovutusvoittoverosäännöksiä soveltaen vero-
tettavaksi pääomanpalautukseksi.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän näkemysten mukaan olisi mahdollista asettaa
määrällisiä rajoja sille, kuinka paljon SVOP -rahastosta voidaan jakaa toisaalta voittova-
roja ja toisaalta sijoitettuja varoja¹⁰⁸. Tämä ratkaisu tosin johtaisi jälleen siihen tilantee-
seen, että verotusta varten olisi pidettävä omaa kirjaa varojenjaosta. Toisaalta näyttää
siltä, että tällaista tilannetta on vaikea välttää sopeutettaessa verolakeja OYL:iin, tai

---

¹⁰⁶ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 162–166.

¹⁰⁷ VH:n ohje 2007, s. 4.

¹⁰⁸ Ks. edellisen listan kohdat 7 ja 8.

ainakin niin, ettei tämän asiantilan välttäminen johtaisi johonkin muuhun ongelmaan verotuksellista suhtautumista määriteltäessä. Koska sellaista helppoa ratkaisua, joka olisi kaikin puolin hyväksyttävä, ei näytä olevan, ei ole hyväksyttävää torjua sinänsä hyviä vaihtoehtoja ja ideoita vain siksi, että sen hyväksyminen aiheuttaisi käytännöllisen ongelman.

Sekä yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotus että Verohallituksen kanta johtavat tällä hetkellä siihen, että ainakin joiltain osin pääoman palautus SVOP -rahastosta voi tulla verotettavaksi osinkona. Tämä on ongelmallinen tilanne siinä mielessä, että osinko on saajalleen tuloa, mutta palautettu pääoma on osakkeenomistajan omia varoja, joita hän on sijoittanut yhtiöön¹⁰⁹. Havainnollistavana vertauksena voisi esittää sen, että velkojan verotuksessa saatu korko ja takaisin saatu velan pääomakin ovat eri asemassa. Tästä syystä on perusteltua säilyttää kertyneen tuoton ja sijoitetun pääoman erillään pitäminen verotuksessa, jotta verojärjestelmän johdonmukaisuus ei vaarantuisi.¹¹⁰

Taloudelliselta luonteeltaan tilanne, jossa osakkeenomistajille palautetaan heidän osakeannissa osakkeista maksamansa määrä, on sijoitetun pääoman palautus.¹¹¹ Aikaisemmin tällaiseen tilanteeseen on sovellettu luovutusvoittoverotuksen säännöksiä, mutta mikäli yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotus sitä, että kaikkia SVOP -rahastosta jaettava varoja verotettaisiin osinkona menee läpi, sijoitetun pääoman palautus voi olla mahdollista saada tietyin edellytyksin verovapaan osinkoverotuksen piiriin. Luovutusvoittoverosäännöksiä sovellettaessa aikanaan sijoitetun pääoman ylittävä määrä on verotettu pääomatuloverokannalla kokonaisuudessaan. Toisaalta sijoitetun pääoman määrään asti palautus on ollut verovapaa. Osinkona verotettuna tulo saattaa olla kokonaisuudessaan saajalleen verovapaa. Fiskaalista merkitystä tällä seikalla ei välittömästi ole, mikäli osakkeenomistajille palautetaan samansuuruinen tai pienempi summa kuin osakas on aikanaan yhtiöön sijoittanut. Mikäli palautus on tehtyä sijoitusta suurempi, osakas välttää tästä tulosta menevän veron. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna sillä, että sijoitetun pääoman palautus saatettaisiin osinkoverotuksen piiriin, olisi myös fiskaalista merkitystä, vaikka palautus olisi määrältään pienempi kuin yhtiöön tehty pääomansijoi-

---

¹⁰⁹ Näin myös VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 163.

¹¹⁰ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 163.

¹¹¹ Ks. Koponen 2006, s. 32.

tus: Mikäli pääomanpalautukseen sovelletaan osinkoverotussäännöksiä, sijoitetun pääoman suuruus eli luovutusvoittoverotuksessa hankintamenon suuruus ei pieneneisi, vaikka sijoitettua pääomaa palautettaisiin. Tämä luonnollisesti pienentäisi osakkeiden luovutuksessa syntyvää luovutusvoiton määrää.

Osinkoverosäännösten soveltaminen SVOP -rahaston jakamiseen silloinkin, kun rahastossa on voittovarojen lisäksi yhtiöön tehtyjä pääomansijoituksia, aiheuttaisi myös seuraavanlaisen teoreettisen tilanteen, joka voisi johtaa verovapaaseen varojensiirtoon henkilöltä toiselle: EVL 6.2 §, joka sääntelee yhtiöön tehdyn pääoman sijoituksen verovapaudesta yhtiön verotuksessa, ei tee eroa siihen, kuka pääomansijoituksen yhtiöön tekee. Mikäli pääomansijoituksen tekee muu kuin osakkeenomistaja ja näin ollen osingonsaaja itse, se että SVOP -rahastoon merkityn pääomansijoituksen jakamista kohdeltaisiin osingonsaajan verotuksessa osingon tavoin, tarjoaisi verovapaan keinon siirtää omaisuutta ilman veroseuraamuksia ulkopuoliselta henkilöltä yhtiön osakkeenomistajalle.

Tämä seikka puoltaisi sitä, että pääomanpalautuksen verotuskohtelu pysyisi ennallaan ja verotus toimitettaisiin luovutusvoittoverosäännöksiä soveltaen. Vaikka periaatteessa edellä kuvattuun tilanteeseen voitaisiin puuttua veronkiertosäännöstä eli VML 28 §:ää soveltaen jos järjestelyn ainoa tarkoitus olisi veron välttäminen, ongelmaksi jää kuitenkin käytännön mahdollisuudet huomata järjestely verotusta toimitettaessa, jotta siihen voitaisiin puuttua. Lisäksi VML 28 §:n soveltamisalan laajentaminen niin sanotusti paremman ratkaisun puutteessa on vähintäänkin kyseenalaista.

Verolakien kehittäminen SVOP -rahaston palauttamisen osalta on haasteellista, koska käytännön mahdollisuudet niin SVOP -rahastossa olevien voittovarojen ja sijoitettujen pääomien erotteluun kuin niiden erillään pitämisen seuraamiseenkin ovat ongelma. Käsitkseni mukaan osinkoverotus sopii kuitenkin niin huonosti yhtiöön sijoitetun pääoman palautuksen verotusmuodoksi, että mahdollisuuksia näiden käytännön ongelmien ratkaisemiseksi olisi yritettävä etsiä. Verotus suhtautuu lähtökohtaisesti taloudellisiin

toimiin kuitenkin sen mukaan, miten ne ilmenevät siviilioikeudellisissa asuissaan¹¹². Tästä lähtökohdasta ei ole mielestäni oikeutettua irtautua käytännön syihin vedoten.

Jakokelpoisen oman pääoman piiri on laajentunut OYL:n myötä. Sen vuoksi joudutaan ottamaan kantaa siihen, onko verolakeja uudistettava niin, että sijoitetun pääoman jakamista osakkaan verotuksessa kohdeltaisiin eri tavalla kuin yhtiölle kertyneen voiton jakamista.¹¹³ Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän argumentit tämän puolesta ovat vahvemmat kuin argumentit sitä vastaan, mutta silti työryhmä päättyi ehdottamaan kaikkien varojen jakamiseen sovellettavaksi osinkoverosäännöksiä. Vahvimpana argumenttina käytettyä käytännön ongelmien syntymistä ja laskelmien seuraamisen hallinnollista vaikeutta voidaan kuitenkin kritisoida sillä perusteella, että verojärjestelmämme tuntee jo nyt samankaltaisia verotusta varten laadittuja laskelmia. Esimerkkinä voisi mainita ns. hyllypoistojen tekemisen mahdollisuuden, jolloin kirjanpidon ja verotuksen poistopohjat poikkeavat toisistaan ja tämän seuraamista varten laaditaan oma laskelma verotusta varten. Kyseessä on verotuksellisen tuloksen vapaaehtoinen suunnittelukeino, mutta periaatteessa kyse on samasta asiasta: Verotusta varten joudutaan laatimaan oma laskelma ja toisaalta verotusmenettelyssä joudutaan näitä laskelmia seuraamaan.

---

¹¹² Ranta-Lassila 2007, suullisesti esitelmässään Tampereella 22.5.2007.

¹¹³ Näin myös VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 162.

5 Muutokset osakeyhtiölain varojenjako koskevassa sääntelyssä

5.1 Suosiva voitonjako

5.1.1 Taustaa

Yhdenvertaisuusperiaatteesta huolimatta OYL 13:6.4 § mahdollistaa vapaan oman pääoman jakamisen kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella myös muulla kuin lailliset varojenjako tavat listaavan OYL 13:1.1 §:n mainitsemilla tavoilla, mikäli yhtiöjärjestys ei määrää toisin. Esimerkkinä Hallituksen esityksessä mainitaan mm. vapaan oman pääoman jakaminen muussa kuin osakeomistuksen tai yhtiöjärjestyksen sallimassa suhteessa¹¹⁴. Käytännössä tämä tarkoittaa, että OYL:n mukaan yksimielinen yhtiökokous voi päättää jakaa vapaata omaa pääomaa vaikkapa yhtiön työntekijöille tai osakkeenomistajien perheenjäsenille huolimatta siitä, omistavatko nämä lainkaan kyseessä olevan yhtiön osakkeita¹¹⁵, kunhan toimella ei aiheuteta epäoikeutettua etua OYL 1:7 §:ssä tarkoitettulla tavalla¹¹⁶. ”Myös muu kuin OYL 13:1.1 §:n tarkoittama tapa” voi tarkoittaa sitä *kenelle* varoja jaetaan, *paljonko* niitä jaetaan ja sitä, *miten* varoja jaetaan¹¹⁷.

Joidenkin mielestä suosiva osingonjako olisi ollut mahdollista jo EOYL:kin aikana, vaikka siitä ei mainittu laissa. Vero-oikeudellisesti suosiva voitonjako on suuri haaste, sillä valtaosassa osakeyhtiöistä on helppo muodostaa osakkeenomistajien yksimieli-

---

¹¹⁴ HE 109/2005 vp, s. 128.

¹¹⁵ Näin myös Niskakangas 2006 a, s. 17.

¹¹⁶ OYL 1:7 §:n merkitys tässä kohdin on kuitenkin sikäli kyseenalainen, että koska suosivasta osingonjasta päättää yksimielinen yhtiökokous, tuskin kukaan sen jäsenistä on sitä mieltä, että päätös tuottaa jollekin epäoikeutettua etua.

¹¹⁷ Ranta-Lassila 2007, kohta Suosiva voitonjako.

syys.¹¹⁸ Suomessa on paljon niin sanottuja yhdenmiehen yhtiöitä. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän mielestä uusi sääntely tuo harvainyhtiöihin henkilöyhtiöiden piirteitä, kun varojenjaosta voidaan sopia vapaasti osakkaiden kesken¹¹⁹.

EOYL:kin aikana suosivat voitonjaon tilanteet ovat aiheuttaneet pulmia ja esillä ovat olleet mm. asianajotoimistot ja lääkärikeskukset, joissa on pyritty jakamaan osinkoa osakkaiden laskutuksen perusteella. Tällaisia järjestelyjä on kuitenkin pidetty keinotekoisina ja niiden motiiveja ainoastaan verotuksellisina, koska osinkoon kohdistuu vähemmän kustannuksia kuin maksettuun palkkaan. OYL näyttää kuitenkin legitimoivan tällaisen työpanokseen perustuvan osingonjaon entistä vahvemmin¹²⁰, kun suosivasta osingonjaosta on otettu säännökset lakiin. Asiasta on jo oikeuskäytäntöäkin, joka vahvistaa tämän, ja sitä käydään tarkemmin läpi seuraavassa alaluvussa.

OYL:n voimassa ollessa yhtiöjärjestyksessä voidaan muutoinkin määrätä melko laajasti yhtiön toiminnasta. Huomattava kuitenkin on, että yhtiöjärjestykseen ei luonnollisesti-kaan voida ottaa sellaista määräystä, joka on vastoin OYL:n tai muun lain pakottavaa säännöstä tai hyvän tavan vastainen, OYL 1:9 §.

5.1.2 Erilajisiin osakesarjoihin perustuva osingonjako ei ole suosivaa voitonjakoa

OYL:n 3:1 §:n mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläisen osinko-oikeuden, ellei yhtiöjärjestyksessä nimenomaisesti erikseen toisin määrätä. Tällaisen määräyksen pitäisi selkeästi ilmoittaa perusteluineen se, mikä on erilaisen osingonjaon peruste: Esimerkiksi erilajiset osakesarjat ovat hyväksyttävä peruste, jolloin yhtiöjärjestyksessä kerrotaan yksiselitteisesti, että esim. A-osakesarjan osakkeet tuottavat kaksinkertaisen osinko-oikeuden B-osakesarjaan verrattuna. Tällainen peruste ei loukkaa osakkaiden

---

¹¹⁸ Niskakangas 2006 a, s. 17.

¹¹⁹ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 173.

¹²⁰ Niskakangas 2006 a, s. 17.

yhdenvertaisuusperiaatetta, koska suurempi osinko-oikeus luonnollisesti kasvattaa myös paremman osinko-oikeuden omaavien osakkeiden hintaa. Yhtiöjärjestyksessä ei voida esimerkiksi vain todeta, että yhtiökokous voisi enemmistöpäätöksellä päättää jakaa joillekin osakkaille tai osakkeille muita suurempaa osinkoa¹²¹. Se olisi vastoin osakkeenomistajien yhdenvertaisuusperiaatetta, koska päätökset voisivat silloin olla ennalta arvaamattomia.¹²² Lisäksi OYL 1:7 § kieltää yhtiökokousta, hallitusta, toimitusjohtajaa tai hallintoneuvostoa tekemästä päätöstä tai ryhtymästä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

Erilajiset osakkeet tarkoittavat sitä, että osakkeen tuottamat oikeudet ja velvollisuudet ovat keskenään erilaiset. Ajatuksena on, että yhtiö ja pääomaansa sijoittava voivat sopimusvapauden rajoissa varsin vapaasti määrittää sen, minkä sisältöisin ehdoin ja velvollisuuksin yhtiö kerää pääomaa ja toisaalta sijoittajat pääomaa sijoittavat. Laaja sopimusvapaus osakkeiden tuottamiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin mahdollistaa sen, että yhtiössä voi olla suurikin määrä erilaisia oikeuksia. Sopimusvapaus koskee sekä osakkeiden tuottamaa äänivaltaa että osinko-oikeutta.¹²³

KHO on antanut 5.2.2008 erilaisia osakesarjoja koskevan ratkaisun KHO 2008:6 T 161, joka hyväksyy työpanokseen perustuvan korvauksen maksamisen osinkona. Tapauksessa yhtiöjärjestyksessä oli selkeät määräykset siitä, millä tavoin erilajiset osakesarjat olivat oikeutettuja osinkoon. Kyseessä oli lääkäritoimintaa harjoittava osakeyhtiö, jonka osakkeet jakautuivat kantaosakesarjaan ja useisiin vastaanotto-osakesarjoihin, joista jokainen yhtiössä mukana ollut lääkäri eli osakkeenomistaja omisti yhden. Yhtiöjärjestyksessä oli määräykset sekä siitä, millä tavoin osakesarjojen osinko-oikeuden suuruus määriteltiin että siitä, millä tavoin osinko-oikeuden suuruus oli todennettavissa. Koska osingon perusteet oli määrätty yhtiöjärjestyksessä eikä osakkeenomistajille jäänyt harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, varojenjakoja pidettiin ratkaisussa osinkona, vaikka osingon suuruus perustuikin yhtiöjärjestyksen

---

¹²¹ Todennäköisesti kaupparekisterikään ei hyväksyisi sellaista yhtiöjärjестystä, joka jättää osingonsaajien määrätymisen yhtiökokouksen päätettäväksi, ks. Niskakangas 2006 a, s. 18.

¹²² Ks. esim. Siikarla 2007, s. 77–78.

¹²³ Näin Villa 2007, s. 22.

mukaan osittain osakkeenomistajien työpanokseen.¹²⁴ KHO 2008:6 T 161 ratkaisu kokonaisuudessaan:

Tulon veronalaisuus - Osinkotulo - Erilajiset osakesarjat - Yhtiöjärjestys

Hakijoiden tarkoitus oli perustaa lääkäritoimintaa harjoittava osakeyhtiö. Lääkärit merkitsivät yhtiön osakkeet joko itse tai omistamansa holdingyhtiön kautta. Perustettavan yhtiön osakkeet jakautuivat kantaosakesarjaan ja useisiin vastaanotto-osakesarjoihin. Jokaiselle toimintaan mukaan tulevalle lääkärille oli yhtiössä oma vastaanotto-osakesarja. Yhtiöjärjestyksen määräyksen mukaan kunkin vastaanotto- ja kantaosakesarjan oikeus yhtiön varoihin määräytyi asianomaisen osakesarjan toimintatuloksen ja aikaisemmilta vuosilta jakamattomien toimintatulosten yhteismäärän mukaan. Kantaosakesarjan toimintatulos laskettiin hallinnointitoiminnosta ja kunkin vastaanotto-osakesarjan toimintatulos laskettiin kyseisestä vastaanottotoiminnosta. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön laskentatoimi oli hoidettava siten, että kutakin osakesarjaa vastaava toimintatulos oli todennettavissa. Kun osingon peruste oli määrätty yhtiöjärjestyksessä eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, yhtiön jakama osinko katsottiin, lainsäädännön nykytila huomioon ottaen, veronalaiseksi osinkotuloksi, joka verotetaan osingonsaajasta riippuen siten kuin tuloverolaissa ja elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa säädetään. Ennakkoratkaisu verovuosille 2007-2008. Äänestys 3-1-1.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 6 § 1 mom. 2 kohta ja 6 a §
Tuloverolaki 33 b §

Kun osingonjaon jakautuminen osakkaiden kesken erisuuriin osakekohtaisiin määriin perustuu yhtiöjärjestyksessä määrättyihin erilajisiin osakesarjoihin, kyseessä ei ole suosiva voitonjako. Suosivalla voitonjaolla tarkoitetaan OYL 13:6.4 §:n tarkoittamaa vapaan oman pääoman jakamista muulla kuin OYL 13:1.1 §:n tarkoittamilla tavoilla, kun osinkoa jaetaan muussa kuin osakeomistuksen tai yhtiöjärjestyksen sallimassa suhteessa. Erilajisiin osakesarjoihin perustuvassa varojenjaossahan on kyse yhtiöjärjestyksen sallimissa suhteissa jaetuista osingoista.

---

¹²⁴ KHO:n ratkaisu noudattaa samaa linjaa Verohallituksen ohjeessaan esittämän näkemyksen kanssa, ks. VH:n ohje 2007, s. 5.

5.1.3 Miten suosivaan osingonjakoon voidaan suhtautua verotuksessa?

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän näkemyksen mukaan OYL 13:6.4 § mahdollistaa veronkierron tavalla, jota ei voida pitää hyväksyttävänä. Koska työryhmä kuitenkin katsoo, että OYL:n sallimaan suosivaan voitonjakoon ei voitaisi puuttua ilman erityissäännöstä, se ehdottaa, että osinkotulon verottamista koskevaan pykälään tulisi lisätä säännös, jonka mukaan siihen voitaisiin puuttua. Ehdotuksen mukaan säännöksen sisältö olisi, että yhtiön jakaessa varoja lain tai yhtiöjärjestyksen määräyksistä poiketen, jaettava määrää pidettäisiin verotuksessa osakkaiden tulona sen mukaan, mihin he olisivat olleet oikeutettuja lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan.¹²⁵

Syy siihen, että yritysverotuksen kehittämistyöryhmä on katsonut suosivaan voitonjakoon puuttumisen vaikeaksi, on se, että *siviilioikeudellisesti* omistuksesta poikkeavia suorituksia pidetään osinkoina, jolloin yhtiö ilmoittaisi tällaiset suoritukset yhtiön massaverotusmenettelyssä osinkoina. Tällöin verotuksen toimittaminen vastoin yhtiön ilmoitusta pelkästään verotuksen yleisten periaatteiden nojalla ei työryhmän näkemyksen mukaan ole hallinnollisesti mahdollista. Lisäksi verotuksellisen osingon käsite määräytyisi oikeuskäytännön kautta mahdollisesti vasta pitkän ajan kuluttua, kun siitä puuttuvat nimenomaiset säännökset. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä pitää epäselvänä sitäkin, voitaisiinko suosivaan voitonjakoon puuttua veronkiertämistä koskevan VML 28 §:n perusteella, koska menettely on yhtiöoikeudellisesti hyväksyttävä.¹²⁶

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotus siitä, että suosivan voitonjaon tapauksessa jaettavia varoja pidettäisiin verotuksessa sen osakkaan tulona, joka on ollut osinkoon oikeutettu lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan, on saanut kritiikkiä osakseen. Kriitikin mukaan työryhmän huoli siitä, että työstä maksettua korvausta voitaisiin siirtää osinkotulona verotettavaksi, on perusteeton: Osinkojen verovapaus listaamattomien yritysten osalta perustuu aina yhtiön nettovarallisuuteen, mikä rajoittaa tällaista mahdollisuutta. Nettovarallisuus ja osakkeen matemaattinen arvo määräytyvät nimittäin osake-

---

¹²⁵ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 177–178.

¹²⁶ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 175.

omistuksen perusteella eikä oikeutta pääomatulo-osinkoon voida siirtää toiselle osingonsaajalle¹²⁷. Lisäksi kritiikin mukaan osakeyhtiömuotoisessa yritystoiminnassa on aina osaltaan kysymys siitä, että korvaus osakkaan työpanoksesta muodostuu ainakin osaksi verovapaasta osingosta.¹²⁸ Kritiikin perustelut ovat kuitenkin hieman ontuvat, sillä lähtökohtaisesti osingon ei tulisi olla korvausta osakkaan yhtiön hyväksi tekemästä työstä, vaan pikemminkin osinko on katsottava korvaukseksi riskistä, jonka osakas kantaa sijoittamalla varojaan yhtiöön.¹²⁹ Osinkoverotus perustuu ajatukseen siitä, että osakeyhtiö on pääomayhtiö, jossa yhtiöpanos suoritetaan pääomalla, ei työpanoksella.¹³⁰

Vaikka EOYL ei varsinaisesti estänytkään suosivaa voitonjakoa, sen voimassa ollessa tällaista menettelyä ei olisi pidetty osinkona¹³¹. Näin ollen sitä ei tulisi pitää osinkona edelleenkään, vaan verotuksellinen kohtelu tulisi ratkaista tilannekohtaisesti toimen todellisen taloudellisen luonteen mukaan. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmäkin on lausunnossaan ottanut kannan, jonka mukaan varojenjako sellaiselle taholle, joka ei omista lainkaan yhtiön osakkeita, ei voitaisi pitää verotuksessa osinkona¹³². Työryhmä otti kannan huolimatta siitä, että OYL:n perusteluiden mukaan esimerkiksi suuret lahjoitukset yrityksen jakokelpoisista varoista olisivat yhtiöoikeudellisesti osinkoa. Tämä irrottaa vero-oikeudellisen osinkokäsitteen yhtiöoikeudellisesta osinkokäsitteestä¹³³.

Se, että yhtiöoikeudellista osinkoa ei pidettäisi osinkona vero-oikeudellisesti, tarkoittaisi sitä, että tilannetta arvioitaisiin tapauskohtaisesti sen taloudellisen luonteen mukaan. Jos esimerkiksi osakkeenomistajat yhdessä päättävät antaa jollekin osakkaalle lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluvan osingon kokonaan jollekin toiselle osakkaalle tai ulkopuoliselle henkilölle, kyseessä ei tämän henkilön osalta ole osinko, vaan tilanteeseen sopivat paremminkin lahjaverotusta koskevat säännökset¹³⁴. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmäkin on ehdottanut, että perheyhtiöiden osalta tällaista suosivaa varojenja-

---

¹²⁷ Niskakangas 2006 a, s. 17.

¹²⁸ Kritiikin on esittänyt EK 2006, s. 7–8.

¹²⁹ Näin myös Niskakangas 2006 a, s. 17: Osinkoverotus on rakennettu sen ajatuksen pohjalle, että osakeyhtiö on pääomayhtiö, jossa yhtiöpanos suoritetaan pääomalla, ei työpanoksella.

¹³⁰ Niskakangas 2006 a, s. 17.

¹³¹ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 173.

¹³² VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 173.

¹³³ Ks. Niskakangas 2006 a, s. 17.

¹³⁴ Näin myös Siikarla 2007, s. 77.

koa voitaisiin arvioida ensisijaisesti lahjaverotuksen säännösten pohjalta¹³⁵. Koska osinko kuului todellisuudessa sille osakkaalle, joka omisti osinko-oikeuden tuottavat osakkeet, tätäkin voitaisiin verottaa osinkotulosta, mikäli osinko olisi veronalaista, ja lahjan antaminen voitaisiin katsoa kokonaan eri tapahtumaksi. Asian havainnollistamiseksi mainittakoon, että samaa periaatetta käytetään myös seuraavassa tilanteessa: Osakeyhtiössä on kaksi osakkeenomistajaa, joista molemmat omistavat 50 % yhtiön osakkeista ja ovat kummatkin siis oikeutettuja 50 %:iin yhtiön jakamasta kokonaisosingosta. Yhtiö kuitenkin jakaa heille osinkoa työpanosten suhteessa esimerkiksi 70 % ja 30 %. Tällöin heidän saamansa tulot verotetaan niin, että ensiksi molempia verotetaan 50 %:n suuruisesta osingosta, ja sen jälkeen enemmän saaneen henkilön ylimääräiset 20 % verotetaan tämän ansiotulona.¹³⁶ Tässä voisi ajatella sovellettavan vielä lahjaverotusta 20 %:n osalta.

Myös oikeuskäytännössä on katsottu, ettei laista tai yhtiöjärjestyksestä poikkeavalla tavalla saatua osinkoa voida katsoa verotuksessa osingoksi. Tapauksessa KHO 25.3.1981 T 1741 katsottiin, ettei voitonjako oikeuttanut miltään osin osinkovähennykseen, kun yhtiö, jonka 50 osakkeesta yksi henkilö omisti 48 osaketta ja kaksi muuta henkilöä kumpikin yhden osakkeen, jakoi kummallekin osakkeenomistajalle osinkoina saman määrän.

Näin ollen mikäli yksityishenkilö, joka ei omista yhtiön osakkeita, saa yhtiöstä ”osinkotuloa”, tätä ei verotettaisi miltään osin osinkona, vaan kokonaisuudessaan henkilön ansiotulona¹³⁷. Tässä ansiotulolla tarkoitetaan ainakin sekä palkkatuloa että lahjasaantoa, koska tilanteen mukaan laista tai yhtiöjärjestyksestä poikkeavalla tavalla saatua osinkoa voidaan pitää ainakin jompanakumpana näistä: Jos osingonjaon nimellä korvattaisiin palkan maksua yhtiön työntekijälle, tätä tuloa verotettaisiin kyseisen henkilön palkkatulona¹³⁸. Mikäli saajan muut tulot olisivat hyvin pienet, verotus saattaisi tässä tapauksessa muodostua edulliseksikin. Mikäli saajan tulot olisivat suuret, verotus muodostuisi ankaraksi, mikä poistaisi järjestelyn mielekkyyden verotuksellisesti. Lahjaverotus puo-

---

¹³⁵ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s.179.

¹³⁶ Ks. Siikarla 2007, s. 78.

¹³⁷ Siikarla 2007, s. 78.

¹³⁸ Ernst & Young 2006, s. 123.

lestaan tulisi kyseeseen jos esimerkiksi osakkeenomistaja päättäisi siirtää osinkotulon, johon hän olisi osakeomistuksen perusteella oikeutettu, vaikkapa lapselleen, joka ei työskentele kyseisessä yhtiössä. Tällöin kyseessä olisi osinkotulo osakkeenomistajan osalta ja lahjasaanto tämän lapsen osalta. Menettelyä voitaisiin pitää veronkiertona, sillä voidaan ajatella, että menettelyyn on ryhdytty lahjasta menevän veron välttämiseksi.

Vaikka yrityksen kehittämistyöryhmä on katsonut, että suosivaan voitonjakoon on vaikea puuttua yleistä verokierron estämiseksi säädettyä VML 28 §:ää soveltaen, suosivaan voitonjakoon voitaisiin oman näkemykseni mukaan perustellusti soveltaa tarvittaessa VML 28 §:ää, ja verottaa, kuten edellä mainittu, tapahtuma sen todellisen luonteen mukaan. VML 28 §:hän on juuri veron kiertämisen estämiseksi säädetty, ja yritysverotuksen kehittämistyöryhmäkin on katsonut, että OYL 13:6.4 §:n säännös mahdollistaa veronkierron. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän järjestämässä kuulemisessa myös osa verovelvollisia edustavista tahoista katsoi, että erityissäännös osinkoverotusta koskevaan pykälään olisi turha juuri sillä perusteella, että suosivaa voitonjakoa olisi mahdollista estää riittävästi VML 28 §:n avulla. Tämä tulkinta on sopusoinnussa myös sen kanssa, että yleisesti näyttää vallitsevan mielipide, jonka mukaan jokaisen lainsäädäntösektorin tehtävänä on poistaa itselleen haitalliset vaikutukset, jotka aiheutuvat muiden lainsäädäntösektorien tekemistä ratkaisuksista. Tosin veropoliittisesti ei ole toivottavaa, että yleisen veronkiertämistä koskevan säännöksen soveltamista laajennettaisiin tieteen tahtoen, vaan oikeusvarmuuden näkökulmasta on päinvastoin tavoiteltava järjestelmää, jossa yleisen veronkiertosäännöksen soveltaminen olisi poikkeuksellista¹³⁹.

Myös Verohallitus on ottanut kannan, jonka mukaan suosivaa voitonjakoa voidaan verottaa VML 28 §:ää soveltaen, jos menettelyyn on ryhdytty nimenomaan veronkiertotarkoituksessa¹⁴⁰. Verohallituksen ohje, joka on tarkoitettu sovellettavaksi välitilan aikana verotusmenettelyssä, ei ota kantaa siihen, että VML 28 §:n soveltamisesta on annettu kritiikkiä. Se toteaa ainoastaan, että mikäli yhtiön vapaata omaa pääomaa ryhdytään jakamaan veronkiertotarkoituksessa, menettelyyn voidaan puuttua VML 28 §:n nojalla. Verohallituksen kanta tarkoittaa käytännössä sitä, että suosivan osingonjaon tilanteessa jaetut varat voitaisiin lukea sen osakkeenomistajan osingoksi, joka osinkoon

---

¹³⁹ Niskakangas 2006 a, s. 18.

¹⁴⁰ VH:n ohje 2007, s. 5.

on ollut oikeutettu ja varsinaisen varojen saajan tuloksi lahjana. Verohallituksen näemyksen mukaan kyse on siitä, että osakkeenomistaja luopuu hänelle osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluvasta osingosta toisen osakkaan hyväksi.¹⁴¹

5.2 Välitilinpäätökseen perustuva osingonjako

5.2.1 Osakeyhtiölain säännökset

Vanhan osakeyhtiölain mukaan varojenjako perustui yhtiön viimeksi päättyneen tilikauden taseeseen. Kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevien kansainvälisten normistojen (IAS/IFRS) käyttöönotto Suomessa tekee taseet kuitenkin vaikeammiksi tulkita, kun taseen erissä esiintyy entistä enemmän erilaista aineetonta omaisuutta. Tämä johtaa siihen, että ero yhtiön tasearvon ja mahdollisen yhtiön varojen realisoinnin myötä saadun vastikkeen välillä kasvaa, mikä on ongelmallista velkojien suojan kannalta.¹⁴² Tämän vuoksi varojenjako päätöstä tehtäessä monipuolinen tilinpäätöstietojen hyväksikäyttö jakokelpoisten varojen arvioinnissa lisää merkitystään.¹⁴³ Pelkästään taseen osoittaman oman pääoman määrän perusteella tehty varojenjako saattaisi nykyoloissa asettaa yhtiön osakkaat velkojia edullisempaan asemaan. Tämä olisi vastoin tärkeää velkojien suoja-periaatetta, minkä vuoksi OYL 13:3 §:n sanamuodon mukaan varojenjako perustuu viimeksi vahvistettuun tilintarkastettuun *tilinpäätökseen*.¹⁴⁴

Uuden osakeyhtiölain sanamuodon mukaiseen tulkintaan sisältyy myös toinen tärkeä muutos varojenjakoön liittyen. OYL 13:3 §:n mukaan varojenjako nimittäin perustuu viimeksi *vahvistettuun* tilintarkastettuun tilinpäätökseen, eikä viimeksi päättyneen tili-

---

¹⁴¹ Ks. VH:n ohje 2007, s. 5.

¹⁴² KPMG 2006, s. 2.

¹⁴³ Ks. HE 109/2005 vp, s. 126.

¹⁴⁴ Käytännössä taseen osoittama vapaan oman pääoman määrä säilyy uudistuksen jälkeenkin merkittävänä tekijänä arvioitaessa varojen jakokelpoisuutta, ks. HE 109/2005 vp, s. 126.

kauden tilinpäätökseen¹⁴⁵. Vaikka OYL:n säännöksistä ei suoraan ilmene, että vahvistetulla tilinpäätöksellä tarkoitettaisiin muuta kuin koko tilikauden käsittävää tilinpäätöstä¹⁴⁶, uutta osakeyhtiölakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että OYL 13:3 §:n säännös tekee mahdolliseksi voitonjaon meneillään olevalta tilikaudelta.¹⁴⁷ Varojenjako on mahdollista myös ensimmäisen tilikauden aikana¹⁴⁸. Ajalle, jolta varoja jaetaan, on kuitenkin laadittava tilinpäätös, joka vahvistetaan¹⁴⁹. OYL 13:1.3 §:ssä todetaan, että yhtiön varoja ei kuitenkaan saada jakaa ennen yhtiön rekisteröimistä. Jaossa on myös otettava huomioon tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset OYL 13:3 §:n mukaan.

Selkiytettynä OYL:n säännökset johtavat siihen, että osakeyhtiölainsäädännön mukaan osingonjako on mahdollista kolmelta eri tilikaudelta:

- 1) Osingonjako (myös lisäosingonjako) viimeksi päättyneeltä tilikaudelta.
- 2) Osingonjako viimeistä edeltävältä tilikaudelta. Tällöin uudempi tilikausikin on jo päättynyt, mutta tilinpäätöstä ei ole vielä vahvistettu ja tilintarkastettu.
- 3) Osingonjako meneillään olevalta tilikaudelta eli välitilinpäätökseen perustuva osingonjako, ns. väliosinko. Välitilinpäätöksen on oltava vahvistettu ja tilintarkastettu.

Uutta OYL:ssa on nimenomaan edellisen listan kohta 3. Väliosingonjaon mahdollisuudesta on kuitenkin kiistelty, sillä OYL 13:3 §:n mukaan osingonjaon on perustuttava vahvistettuun ja tilintarkastettuun tilinpäätökseen. Osa tilintarkastajista myös kieltäytyy allekirjoittamasta tällaisia välitilinpäätöksiä, ja he perustelevat tätä sillä, että kirjanpitolainsäädännön mukaan tilinpäätös voidaan laatia vain tilikaudelle, jonka pituudelle ja muuttamiselle on asetettu rajoituksia. Välitilinpäätös ei heidän näkemyksensä mukaan ole mahdollinen, sillä tällainen tilinpäätös ei olisi laadittu tilikaudelle. Verotuksessa

---

¹⁴⁵ Vrt. EOYL:n sanamuoto: Varojenjako perustuu yhtiön *viimeksi päättyneen tilikauden* taseeseen.

¹⁴⁶ Ks. VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 185.

¹⁴⁷ HE 109/2005 vp, s. 126.

¹⁴⁸ HE 109/2005 vp:n mukaan tilanteessa, jossa osakeyhtiö jakautuu useammaksi osakeyhtiöksi, syntyneet uudet yhtiöt voivat jakaa osinkoa heti, mikäli niille on siirtynyt vapaata omaa pääomaa, vaikka niillä itsellään ei olisi päättynyt yhtään tilikautta. Ks. myös Siikarla 2006, s. 233.

¹⁴⁹ Siikarla 2006, s. 233.

asiaan voidaan kyllä suhtautua eri tavallakin, eli jako voisi olla verotuksessa laillinen, sillä verotus ei ole sidottu kirjanpitolainsäännöksiin tältä osin.

5.2.2 Verotuksellinen suhtautuminen

Välitilinpäätökseen perustuvaan varojenjako on verotuksessa suhtauduttava hyvin varovaisesti, koska voimassa oleva verolainsäädäntö ei tunne mahdollisuutta jakaa kesken tilikauden kyseisen tilikauden siihen mennessä kertynyttä voittoa¹⁵⁰. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä huomauttaa muistiossaan, että ainakin tällä hetkellä varojen jakokelpoisuuden arviointi verotuksessa perustuu viimeisen tilikauden taseeseen¹⁵¹. Tämä ei suoranaisesti estä yhtiötä jakamasta varoja välitilinpäätöksen perusteella, mutta verotuksessa varojenjako arvioidaan viimeisen tilikauden tilinpäätöksen perusteella, jolloin siinä on oltava verolainsäädännön mukaan jakokelpoisia voittovaroja.¹⁵²

Pertti J. Siikarla on todennut, että koska verotus perustuu viimeisen päättyneen tilikauden taseeseen ja varojen jakokelpoisuutta arvioidaan sen mukaan, onko ko. taseessa jakokelpoisia varoja, kesken tilikauden tapahtuvaa saman tilikauden voittoon perustuvaa jakoa ei voitaisi suorittaa niin, että jaetut varat verotettaisiin osinkona¹⁵³. Tällä toteamuksellaan hän tarkoittanee sitä, että mikäli edellisen tilikauden taseessa ei ole jakokelpoisia varoja, jaettuja varoja ei voida verottaa osinkoina. Mikäli jakokelpoisia varoja siellä on, jako voidaan mielestäni toteuttaa niin, että osakkeenomistajien verotuksessa sovelletaan osinkoverosäännöksiä, sillä tällöinhän verolainsäädännön edellytykset varojenjaolle täyttyvät. Jaetut varat vaan ovat verotuksen näkökulmasta edellisen tilikauden jakokelpoisia varoja, eivätkä kulumassa olevan tilikauden aikana syntyneitä varoja. Verotusmenettelyn näkökulmasta siitä, että verotuksessa jaetut varat katsotaan eri varoiksi kuin osakeyhtiön varojenjako päätöksessä, voi kylläkin tulla ongelma, sillä tällöin vero-

---

¹⁵⁰ Ks. Siikarla 2007, s. 75.

¹⁵¹ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 185–186.

¹⁵² Ks. VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 185–186.

¹⁵³ Siikarla 2007, s. 75.

virastot joutunevat pitämään omaa kirjaa siitä, miten yhtiön varoja on jaettu, jotta se voi seurata varojenajon verotuksellista jakokelpoisuutta.

Yhtiön verotuksessa merkittävää on se, miltä verovuodelta osinko katsotaan jaetuksi, sillä jaetut osingot pienentävät yhtiön nettovarallisuutta. Nettovarallisuuden pienentyessä myös osakkeen matemaattinen arvo pienenee, mikä puolestaan vaikuttaa osakkaan verotuksessa verovapaiden pääomaosinkojen suuruuteen. Kuten todettu, verotuksessa osinko katsotaan toistaiseksi jaetun yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, eli verovuodelta, jolloin kyseinen tilikausi päättyy.

Todettaessa, että verotuksessa osingonjakopäätös katsotaan aina tehdyksi yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, on huomioitava, että ratkaisevaa oikeaa tilikautta määriteltäessä on osingonjakopäätöksen ajankohta. Verotuksessa osingonjako katsotaan jaetuksi aina yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta. Seuraava esimerkki havainnollistaa tätä asiaa:

Yhtiön tilikausi on kalenterivuosi 2006. Tilinpäätös on vahvistettu yhtiökokouksessa 15.4.2007. Osingonjakopäätökset ovat seuraavanlaiset:

- 1) Osingonjakopäätös on tehty 15.4.2007. Edellinen päättynyt tilikausi on 1.1.2006–31.12.2006, joten verotuksessa osinko katsotaan jaetun verovuodelta 2006.
- 2) Osingonjakopäätös on tehty 31.1.2007. Osingonjakopäätöksen mukaan osinko on jaettu tilikaudelta 2005, jolta on viimeinen vahvistettu ja tilintarkastettu tilinpäätös, jonka OYL edellyttää. Edellinen päättynyt tilikausi on 1.1.2006–31.12.2006, joten verotuksessa osinko katsotaan kuitenkin jaetuksi verovuodelta 2006.
- 3) Osingonjakopäätös on tehty 30.6.2007 ja se on tehty välitilinpäätöksen perusteella, jolloin yhtiölainsäädännön mukaan osinko olisi jaettu tilikaudelta 2007. Yhtiön viimeksi päättynyt tilikausi on 1.1.2006–31.12.2006, joten verotuksessa osinko katsotaan jaetuksi verovuodelta 2006.

Edellä selostettuja tilanteita ei tule sekoittaa tilanteisiin, joissa jo aiemmin jaettavaksi päätettyjä osinkoja maksetaan osingonjakopäätöspäivää ja osingon nostettavissaolopäivää myöhempänä ajankohtana. Tällöinkin ratkaisevaa on osingonjakopäätöksen ajankohta, kun ratkaistaan verovuotta, jolta osinko jaetaan.

Osinko on verotuksessa osingonsaajalle, joka on luonnollinen henkilö tai kuolinpesä, sen vuoden tuloa, jolloin osinko on ollut nostettavissa. Osingon verovapaata osaa laskettaessa osingonsaajan verotuksessa laskettaisiin yhteen kaikki jakajayhtiön jakamat sellaisen osingot, jotka ovat olleet nostettavissa verovuoden aikana.

Osingonsaajan, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa, verotuksessa puolestaan sovelletaan yleensä suoriteperiaatetta. Sen mukaan osinko on sen verovuoden tuloa, jolloin osingonjakopäätös on tehty ja oikeus osinkosaamiseen on näin ollen syntynyt. Verovuoden tuloksi katsotaan ne osingot, joihin on syntynyt saamisoikeus niiden tilikausien kuluessa, jotka päättyivät kalenterivuoden aikana.¹⁵⁴

Osingonjako on mahdollista myös viimeksi päättyneen tilikauden ja OYL:n mukaan pidettävän varsinaisen yhtiökokouksen, jossa tilinpäätös vahvistetaan, välisenä aikana. Tällöin osinkoa jaetaan yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikautta edeltävän tilikauden tilinpäätöksen perusteella¹⁵⁵. Tämän vuoksi ei ole täysin oikein ilmaistu, että verotuksessa osinko katsotaan jaetuksi yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, vaan ilmaisun tulisi olla, että verotuksessa osinko katsotaan jaetuksi yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, jolta laadittu tilinpäätös on vahvistettu.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä piti kuluvan tilikauden voiton jakamista laittomana jakona, jos viimeisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan yhtiöllä ei ole tuolloin ollut jakokelpoisia varoja¹⁵⁶. Mikäli näkemys hyväksyttäisiin verolainsäädännön sisällöksi, olisi varojenjakko tällöin OYL 13:3 §:n mukaan laillista, mutta verotuksellisesti laitonta, mikäli viimeisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan yhtiöllä ei ole verolainsäädännön mukaisia jakokelpoisia voittovaroja. Tällöin henkilöosakkaan saama tulo olisi kokonaan

---

¹⁵⁴ Aaltonen 2007, s. 238.

¹⁵⁵ VH:n ohje 2007, s. 4.

¹⁵⁶ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 186.

ansiotuloa, mikäli yhtiö on noteeraamaton, ja mikäli yhtiö on julkisesti noteerattu, tuloksi saajalleen pääomatuloa.¹⁵⁷

5.3 Laiton varojenjako

5.3.1 Taustaa

Laittomasta varojenjaosta säännellään OYL 13:1.3 §:ssä. Sen mukaan laitonta varojenjakoja ovat kaikki muut kuin OYL 13:1 §:n listassa mainitut liiketapahtumat, jotka vähentävät yhtiön varoja tai lisäävät sen velkoja ilman että tälle olisi liiketaloudellinen peruste.

Laittomana varojenjakena, joka voi johtaa saatujen varojen palautusvelvollisuutteen OYL 13:4 §:n säännöksen mukaan, pidetään varojenjakoja, joka loukkaa velkojiensuojaa tai osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta. Laitonta varojenjakoja on myös maksukykyisyyden säilyttämistä koskevan säännöksen vastainen varojenjako. Tarkemmin varojenjaon laillisuutta tai laittomuutta on tarkasteltu tutkielman luvussa 2, jossa on myös selkittävä lista OYL:n mukaan laittomista varojenjakotilanteista.

OYL 22 luvussa on säännökset myös vahingonkorvausvelvollisuudesta tilanteissa, joissa yhtiön johtohenkilö (OYL 22:1§) tai osakkeenomistaja (OYL 22:2 §) aiheuttavat yhtiölle vahinkoa tahallaan tai huolimattomuudesta. Vahingonkorvausvastuu voisi syntyä myös laittoman varojenjaon seurauksena, mikäli tästä aiheutuisi vahinkoa yhtiölle. EOYL 12:5.2 §:n mukaan varojen jakamista koskevan päätöksen tekemiseen tai täytäntöönpanoon tai päätöksen perustana olevan virheellisen taseen laatimiseen tai vahvistamiseen osallistuneet olivat yhteisvastuussa varojen palauttamisen jälkeisen vajauksen

---

¹⁵⁷ Koponen 2006, s. 32.

täyttämistä. OYL:n voimassa ollessa tilanne ratkaistaan OYL 22 luvun vahingonkorvaussäännösten mukaisesti.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä on ehdottanut, että verotuksessa yhtiöoikeudellisesti laitton varojenjako olisi luonnolliselle henkilölle kokonaan veronalaista tuloa niin, että mikäli jakajayhtiö olisi listaamaton, tulo olisi saajalleen ansiotuloa ja mikäli jakajayhtiö olisi listattu yhtiö, tulo olisi saajalleen pääomatuloa.¹⁵⁸ Verohallituksen ohjeessa lähdetään puolestaan siitä, että lähtökohtaisesti verotus toimitettaisiin normaalin osingon tapaan tai joskus peiteltyinä osinkona¹⁵⁹, mikä onkin voimassa olevan verolainsäädännön mukaan ainoa mahdollinen suhtautumistapa asiaan ja lähtökohtaisesti myös vallitsevan käytännön mukainen.

Verotuksellisesti jako on laitton jos viimeksi päättyneen tilikauden tilinpäätöksen mukaan yhtiöllä ei olisi jakokelpoisia varoja.

5.3.2 Verolainsäädännön mukainen peitelty osingonjako ja laitton varojenjako

Peitelty osingonjako on vero-oikeudellinen termi toimelle, jossa yhtiön varoja siirretään ulos yhtiöstä peiteltysti. Peittelystä osingonjaosta säännellään VML 29 §:ssä, jonka mukaan peiteltyllä osingolla tarkoitetaan ” rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta” (VML 29.1 §). Samoin peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös ”omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja” (VML 29.2 §).

---

¹⁵⁸ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 184.

¹⁵⁹ VH:n ohje 2007, s. 5.

OYL 13:1.3 §:ssä mainittu liiketaloudellinen peruste varojenjaon laillisuuden ehtona tarkoittaa käytännössä sitä, että VML 29 §:ssä mainitut varojenjakotavat ovat myös OYL:n säännösten vastaista eli osakeyhtiölainsäädännön mukaista laitonta varojenjakoa. VML 29 §:ssä mainituilla varojenjakomuodoillahan ei ole liiketaloudellista perustetta.

Verotuksellisen peitellyn osingon ja yhtiöoikeudellisesti laittoman varojenjaon välillä on myös toinen linkki, joka tekee peittelystä osingosta myös yhtiöoikeudellisesti laittoman varojenjaon: Esimerkiksi ylihinnan maksaminen osakkeenomistajalle ei ole osakeyhtiölainsäädännöllisesti laitonta sinänsä, mutta varojenjako muuttuu laittomaksi, jos rikotaan osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta tai jos jakoon käytetään sidottua omaa pääomaa, sillä tällöin loukataan velkojiensuojaa. Osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta tosin ei voida rikkoa yhtiössä, jossa on vain yksi osakkeenomistaja. Suomessa on paljon tällaisia yhdenmiehen yhtiöitä.

OYL:n mukainen seuraus laittomasti suoritetulle varojenjaolle on OYL 13:4 §:n mukainen palautusvelvollisuus. Sanktioluontoiseksi tämän seurauksen tekee se, että palautettavalle määrälle on maksettava myös vuotuista korkoa korkolaissa tarkoitetun kulloinkin voimassa olevan viitekoron mukaisesti. Palautusvelvollisuus syntyy mikäli varojensaaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää varojenjaon tapahtuneen OYL:n säännösten tai yhtiöjärjestyksen määräysten vastaisesti. Huomionarvoista ja uutta osakeyhtiölainsäädännössä on se, että OYL:n mukaan laitonta varojenjakoa on paitsi OYL:n vastainen varojenjako myös yhtiöjärjestyksen määräysten vastainen varojenjako.

Peitelty osingonjako johtaa myös verotuksellisiin seurauksiin, jotka ilmenevät VML 29 §:stä. Tilanteessa, jossa voidaan katsoa suoritetun VML 29.1 §:n mukaisen peitellyn osingonjaon, VML 29.3 §:n mukaisesti on ”yhtiön verotuksessa meneteltävä niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsottava käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus”. Jos taas katsotaan, että yhtiöstä on jaettu peiteltyä osinkoa VML 29.2 §:n mukaisesti niin, että on ilmeistä että varojenjako on tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi, on ”jaetut varat tältä osin katsottava osakkaan veronalaiseksi tuloksi” (VML 29.4 §).

VML 29.1 §:ssä tarkoitettu rahanarvoinen etuus voi syntyä esimerkiksi sillä tavalla, että yhtiö ostaa osakkaalta tai tämän lähisukulaiselta omaisuutta selvään ylihintaan, jolloin peitelty osingon suuruus on omaisuuden käyvän hinnan ja käytetyn korkeamman hinnan erotus. Toisaalta yhtiö voi myös myydä osakkaalle tai tämän lähipiiriin kuuluvalle hyödykkeitä selvään alihintaan, jolloin peitelty osingon suuruus on käyvän hinnan ja käytetyn alemman hinnan erotuksen suuruinen. Varoja voidaan jakaa peitelty myös esimerkiksi siten, että yhtiön osakkaalle, hallituksen jäsenelle tai toimitusjohtajalle maksetaan ylisuurta palkkaa tai annetaan tavanomaista suurempi merkkipäivälahja. Kaikki tämä on myös OYL:n mukaan laitonta varojenjako, koska toimille ei ole olemassa liiketaloudellista perustetta. Tällöin toimesta voi seurata sekä OYL:n määäämiä seurauksia että verotuksellisia seurauksia.

Mikäli yhtiössä on tapahtunut sellainen peitelty osingonjako, joka on johtanut OYL 13:4 §:n mukaiseen varojen palautusvelvollisuuteen ja varat on tosiasiallisesti palautettu, on kyseenalaista, voidaanko verotusta toimitettaessa verottaa peiteltyä osinkoa. Ainakin silloin, kun tavallisen osingonjaon lainvastaisuus on aidosti riidanalainen osakkaan ja yhtiön välillä ja varojenjaon laittomuus on johtanut OYL 13:4 §:n mukaiseen varojen palauttamiseen yhtiölle, tulisi myös osinkoon liittyvät veroseuraamukset peruuttaa¹⁶⁰. Kyse olisi tällöin kuitenkin osingonjaon peruuttamisesta, ja peitelty osingonjaon tapauksessa tällainen ns. katuminen ei liene mahdollista.

Verohallitus on ottanut kannan, jonka mukaan pelkästään yhtiöoikeudellisesti laitton varojenjako ei ole lähtökohtaisesti peiteltyä osingonjakoa¹⁶¹. Jotta varojenjako voitaisiin suhtautua peiteltyä osingonjakona, menettelyn on Verohallituksen näkemyksen mukaan oltava peiteltyä tai siihen on liityttävä poikkeavaa hinnoittelua. Näin ei ole esimerkiksi tilanteessa, jossa yhtiö jakaa varoja OYL:n menettelysäännöksiä noudattaen, mutta varojenjako ei ole ollut käytettävissä riittävästi jakokelpoisia varoja. Tällaiseen

---

¹⁶⁰ Ks. Elinkeinoverotus 2007, s. 148. Kantaa perustellaan mm. KHO 24.2.1995 T 1121 ja KHO 24.3.1995 T 1122 ratkaisuiilla.

¹⁶¹ VH:n ohje 2007, s. 5.

varojenjako on sovellettaisiin osingonjakoa koskevia verosäännöksiä¹⁶². Osakeyhtiölainsäädännön mukaan varojenjako olisi kuitenkin laitton.

Verotuksessa laitonta varojenjako on sekä veronkierto että peitelty osinko. Veronkierron sääntely on VML 28 §:ssä ja peittelystä osingonjaosta VML 29 §:ssä. Peitelty osingonjako on VML 28 §:n sääntelemän veronkierron tyyppitapaus, vaikka peittelystä osingonjaosta onkin olemassa omat säännökset¹⁶³. Peitellyllä osingonjaolla pyritään yleensä veronkiertoon.

5.3.3 Yhtiöoikeudellisesti tai verotuksellisesti laittoman varojenjaon verotus

Varojenjako voi olla laitonta joko yhtiöoikeudellisesti tai verotuksellisesti tai yhtä aikaa molempia, kuten peitelty osingonjaon tilanteessa. Yhtiöoikeudellisesti osingonjako on laitton, mikäli se on suoritettu joko OYL:n säännösten vastaisesti tai vastoin yhtiöjärjestyksen säännöksiä.¹⁶⁴ Pelkästään yhtiöoikeudellisesti laitonta osingonjakoa on verotuksessa pidetty lähtökohtaisesti osinkona¹⁶⁵. Tällöin seuraamukset laittomasta varojenjaosta ovat pelkästään yhtiöoikeudelliset.

Mikäli yhtiöoikeudellisesti laittomassa jaossa on kyse verottamattomien varojen jaosta, on katsottu, että jakoon tulisi liittyä myös verotuksellisia seurauksia, sillä yhtiöoikeudellisten seurausten eli varojen palautusvelvollisuuden ja vahingonkorvausvastuun ei ole katsottu riittäviksi veronsaajan intressiä ajatellen.¹⁶⁶ Osinkoverotukseen liittyvät huojennuksethan perustuvat siihen, että jaetuista varoista on maksettu vero yhtiötasolla, jolloin verottamattomien varojen jakamistilanteessa ei olisi perusteltua, että tulonsaaja

---

¹⁶² Ks. VH:n ohje 2007, s. 5.

¹⁶³ Ks. lisää veronkierron ja peitelty osingonjaon keskinäisestä suhteesta Elinkeinoverotus 2007, luku 2.3.1, s. 422.

¹⁶⁴ Ks. VH:n ohje 2007, s. 5.

¹⁶⁵ KPMG 2007, s. 148.

¹⁶⁶ Ks. Niskakangas 2006 a, s. 19.

saisi nämä huojennukset edukseen. Tämä on syy siihen, että on esitetty, että verotuksessa jakokelvottomien varojen jakoon ei tulnisi suhtautumaan osinkona jatkossa, vaan lakeja tältä osin muutettaisiin. Jakokelvottomien varojen jakamisen veroseuraamukset tulnisiin kohdistamaan osakkaaseen siitäkin huolimatta, että käytännössä ainakaan pienosakkaat eivät aina ole tietoisia jakokelvottomuuteen liittyvistä seikoista. Verotuksellisten seurausten kohdistaminen jakajayhtiöön ei kuitenkaan ole eurooppaoikeudellisista syistä mahdollista, koska tällöin olisi kyse eräänlaisesta osingonjakoon liittyvästä täydennysverosta, joka on EU-oikeuden vastainen. Näillä perusteilla näyttää siltä, että varojenjakoon, johon ei ole ollut käytettävissä riittävästi jakokelpoisia varoja OYL:n mukaan, tulnisiin verotuksessa suhtautumaan niin, että tulo olisi yksityishenkilölle kokonaan veronalaista tuloa. Listatusta yhtiöstä saatuna tulo olisi saajalleen pääomatuloa ja listaamattomasta yhtiöstä saatuna ansiotuloa.¹⁶⁷ Veroseuraamukset olisivat samat myös tilanteessa, jossa yhtiö jakaisi varoja vaarantaen maksukykyisyytensä¹⁶⁸. Se, että listaamattomasta yhtiöstä tulo katsottaisiin saajansa ansiotuloksi, on perusteltua siitäkin syystä, että laittomasti varoja jakavalla yhtiöllä ei ole yleensä pääomatuloa kerryttävää nettovarallisuutta¹⁶⁹.

---

¹⁶⁷ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 184.

¹⁶⁸ Koponen 2006, s. 32.

¹⁶⁹ Niskakangas 2006 a, s. 19.

6 Muita varojenjako koskevan verolainsäädännön kehittämiseen vaikuttavia seikkoja

6.1 Taustaa

Yhtiöveronhyvitysjärjestelmän voimassa ollessa yhtiön maksamaa veron määrää ei pyritty samalla tavoin minimoimaan kuin nyt, kun yhtiön osakkaan verotukseen ei enää vaikuta yhtiön maksama veron määrä. Aiemminhan yhtiön maksama vero oli suoraan vähennettävissä osakkaan maksamasta veron määrästä, jolloin saattoi olla jopa tarkoituksen mukaista maksimoida yhtiön verotettavan tulon määrä, jotta osakkaan verokohtelu olisi kevyempi. Nykyisen verotuslainsäädännön aikana puolestaan yhtiön maksama vero jää lopullisesti vastikkeettomaksi rasitukseksi, jolloin yhtiön verojen minimoiminen saattaa vaikuttaa yhtiön tilinpäätöksessä asetettavaan tavoitetulokseen. Kun yhtiö pyrkii minimoimaan verotettavaa tulostaan, saattaa olla houkuttelevaa pyrkiä kerryttämään osakkeenomistajille jakokelpoisia varoja sellaisin keinoin, jotka eivät aiheuta veroseuraamuksia yhtiölle.¹⁷⁰

Jos osakeyhtiö jakaa osinkoina varoja, joita ei ole verotettu yhtiön tuloverotuksessa voittona, nämä varat saattavat jäädä pysyvästi verotuksen ulkopuolelle: Kun julkisesti noteeratun yhtiön jakamista osingoista verotetaan osakkaalla vain 70 % ja 30 % on TVL 33a §:ssä säädetty verovapaiksi, jaettavien varojen kokonaisverorasitus jää alle ”yhdenkertaiseksi”. Noteeraamattomien yhtiöiden osalta osakkaan verovapaus on vielä merkittävämpi: TVL 33b § 1 momentin mukaan osinko on osakkaan verotuksessa kokonaan verovapaata siihen määrään saakka, joka vastaa osakkeen matemaattiselle arvolle¹⁷¹ laskettavaa 9 %:n vuotuista tuottoa verovapauden enimmäismäärän ollessa kuitenkin 90 000 euroa vuodessa verovelvollista kohden. Mainittujen rajojen ylittyessäkin osinko

¹⁷⁰ Ks. Niskakangas ja muut 2004, s. 392–393.

¹⁷¹ Matemaattinen arvo lasketaan yhtiön verovuotta edeltäneen vuoden tilinpäätöksen mukaisen tarkistetun nettovarallisuuden perusteella. Nettovarallisuudesta ja osakkeen matemaattisesta arvosta on säännökset ArVL 2:2–14 §:issä.

on vain osittain verotettavaa tuloa¹⁷². Tämän vuoksi OYL:n ollessa voimassa voi käydä niin, että tiettyjä tuloja ei saada verotuksen piiriin lainkaan; ei yhtiön verotuksen, eikä osakkaan verotuksenkaan.

6.2 Kansainvälisten tilinpäätösstandardien vaikutus

6.2.1 Realisoitumattomat arvonnousut IFRS -perusteisen tilinpäätöksen laativilla yrityksillä

Veronmaksukyvyyn periaatteen mukaisesti verovelvollisen tulee maksaa veroa maksukykynsä mukaan. Maksukykyyn on liitettävä tulon realisoitumisvaatimus, sillä verovelvollisellahan ei voi olla kykyä maksaa veroa, jos tulo, josta tämä on verovelvollinen, ei ole realisoitunut.¹⁷³

Verolainsäädännön mukaan verovelvollisen, tässä osakeyhtiön, omistamien hyödykkeiden arvonnousua ei voida pitää realisoituneena tulona, sillä verovelvollinenhan ei saa rahaa eikä sille synny rahanarvoista saamista, vaikka sen omistaman omaisuuden arvonousee.¹⁷⁴ Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli yritys kirjaa tällaisia realisoitumattomia arvonnousuja¹⁷⁵, kyseisiä korotuksia ei katsota verotuksessa veronalaisiksi tuloiksi¹⁷⁶.

IFRS perusteisen tilinpäätöksen tehneellä yrityksellä voi olla taseessaan runsaastikin tällaista realisoitumattomista arvonnousuista muodostunutta omaisuutta, sillä IFRS -

---

¹⁷² TVL 33b § 1 mom: 90 000 euron rajan ylittävältä osalta osingoista 70 % luetaan saajalleen pääomatulona verotettavaksi. TVL 33b § 2 mom: Siltä osin kuin osinko ylittää nettovarallisuuden 9 %:n tuoton, osingosta 70 % luetaan osakkaan ansiotuloksi.

¹⁷³ Rabinä 2001, s. 585.

¹⁷⁴ Andersson & Ikkala 2000, s. 72.

¹⁷⁵ Realisoitumattomia arvonnousuja syntyy silloin, kun omaisuuseriä arvostetaan käypään arvoon, joka on käytettyä kirjanpitoarvoa suurempi. Ks. tarkemmin Ernst & Young 2006, s. 98 ss.

¹⁷⁶ Poikkeuksena tästä EVL 5 §:n 6 kohta, jonka mukaan vakuutuslaitosten kirjanpidossaan tekemä sijoitusomaisuuden arvonorotus on säädetty veronalaiseksi elinkeinotuloksi, Andersson & Ikkala 2000, s. 72.

normistossa sallitaan laajasti varojen uudelleenarvostaminen. Realisoitumattomat arvonnousut kirjataan hyödykkeestä riippuen joko tulosvaikutteisesti tilinpäätökseen tai suoraan taseeseen omaan pääomaan¹⁷⁷. Omaan pääomaan kirjattaessa realisoitumattomat arvonnousut kirjataan erään ”Käyvän arvon rahasto”¹⁷⁸, joka OYL 8:1 §:n mukaan on sidotun oman pääoman erä. Ongelma ovatkin tulosvaikutteisesti kirjattavat arvonnousut, sillä, kuten edellä todettu, verotuksessa niitä ei lueta verotettavaan tuloon. Tällä tavalla realisoitumattomista arvonnousuista muodostuneet varat ovat kuitenkin jaettavissa voittona osakkaille, sillä lainsäädännössä ei ole estettä tälle.

Periaatteessa yhtiön maksamalla veron määrällä tai sillä, onko yhtiö ylipäättään maksanut veroa saamastaan tulosta, ei ole merkitystä osakkaan osinkoverotuksen kannalta enää YHL:n voimassa olon lakattua. Yhtiötasolla verottamattomien varojen jakamiseen on kuitenkin suhtauduttu kielteisesti, sillä periaatteiltaan osinkoverotus pohjautuu kaksinkertaisen verotuksen poistamis- tai lieventämisjärjestelmiseen siihen, että yhtiöstä jaetut varat ovat kertaalleen yhtiötasolla verotettuja.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä eli Arvelan työryhmä piti tärkeänä, ettei realisoitumattomista arvonnousuista muodostuneita verottamattomia varoja saisi jakaa yhtiön osakkeenomistajille. Tästä ollaan ottamassa säännös OYL:iin, joka estää kyseisten varojen jakamisen.¹⁷⁹ Toistaiseksi tällaiset realisoitumattomat, verottamattomat arvonnousut ovat kuitenkin jakokelpoisia, sillä lainsäädännössä ei ole vielä estettä tälle.

Luontevin tapa estää verottamattomien arvonnousujen jakaminen osakkeenomistajille olisi ollut se, että verotusta toimitettaessa olisi verottamattomia voittovaroja jaettaessa toteutettu eräänlainen täydennysverotus¹⁸⁰. Eurooppaoikeudellisista syistä tätä ei kuitenkaan pidetty mahdollisena tapana puuttua ongelmaan, ja yritysverotuksen kehittämistyöryhmä päätyikin ehdottamaan OYL:iin otettavaa estosäännöstä, joka estäisi kirjanpidossa vapaaseen omaan pääomaan kirjautuvien realisoitumattomien arvonnousujen ja-

---

¹⁷⁷ Ernst & Young 2006, s. 99–112.

¹⁷⁸ Niskakangas ja muut 2004, s. 380.

¹⁷⁹ Ks. Mattila & Ranta-Lassila 2007 b, s. 2.

¹⁸⁰ Niskakangas 2006 a, s. 11.

kamisen¹⁸¹. Perinteinen ja yhä voimassa oleva käsitys kuitenkin on, että verottaja tulee ennen yrityksen omistajaa¹⁸².

Realisoitumattomien arvonnousujen sulkusäännöksellä ei liene kovin suurta fiskaalista merkitystä verotuksen kannalta, sillä pörssiyrityksistä useimmat jakavat vain murto-osan jakokelpoisista varoistaan osinkoina, ja tilanne on usein sama myös listaamattomissa yhtiöissä.¹⁸³

6.2.2 Poistoerosta luopuminen IFRS -perusteisen tilinpäätöksen laativien yritysten kohdalla

IFRS -perusteisen tilinpäätöksen laativien yritysten kohdalla joudutaan luopumaan EVL 54 §:n vaatimasta kirjanpitosidonnaisuudesta poistojen osalta. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän pelkona on, että kun verotuksen ja kirjanpidon poistot eriytetään, tämä johtaa yrityksen verotuksessa verottamatta jääneiden varojen jakamiseen osakkaille, sillä verotuksen sallimat poistot ovat useilla hyödykkeillä kirjanpidon suunnitelman mukaisia poistoja suuremmat¹⁸⁴. Koska IFRS -standardit eivät hyväksy KPL:n salliman poistoeron käyttämistä, tämä erotus tulisi kirjanpidossa laskennallista verovelkaa lukuun ottamatta yhtiön vapaaseen omaan pääomaan¹⁸⁵.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä ehdotti poistouudistusta, jonka keskeisenä sisältönä oli, että verotuksessa hyväksyttäisiin vain kirjanpidossa tehtävät poistot, ja meno-jäännöspoistojen tilalle tulisivat suunnitelman mukaiset poistot, eli sumu-poistot. Poistojärjestelmä olisi tällöin perustunut hyödykkeiden tai hyödykeryhmien taloudelliseen vaikutusaikaan.¹⁸⁶

---

¹⁸¹ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 148.

¹⁸² Niskakangas 2006 a, s. 11.

¹⁸³ Näin Niskakangas 2006 a, s. 12.

¹⁸⁴ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 90. Ks. myös Koponen 2006, s. 33.

¹⁸⁵ Ks. Niskakangas 2006 a, s. 12.

¹⁸⁶ VM:n työryhmämuistio 4/2006, s. 93–94.

Nyt jo tiedetään, että poistouudistusta tulla toteuttamaan yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotusten mukaan, sillä Vanhasen II hallituksen ... mukaan verolainsäädäntöä tullaan kehittämään pääosin Arvelan työryhmän, eli yritysverotuksen työryhmän, ehdotusten mukaan lukuun ottamatta poistouudistusta, joka sai paljon kritiikkiä osakseen. OYL:n kannalta tarkasteltuna esitetty poistouudistus olisi kuitenkin ollut sikäli toimiva ratkaisu, että se ei olisi edellyttänyt minkäänlaisten muutosten tekemistä OYL:iin¹⁸⁷. Koska poistouudistusta ei toteuteta yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotuksen mukaisesti, mutta haluttaneen kuitenkin mahdollistaa yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatiminen, OYL:iin joudutaan ottamaan tältäkin osin sulkusäännös, joka estäisi verottamattomien varojen jakamisen osinkoina.¹⁸⁸

Noteeraamattomien yritysten kohdalla verottamattomien varojen jakaminen tarkoittaisi laajaa verovapautta, sillä osingot ovat suurelta osin verovapaita listaamattomasta yhtiöstä, ja listatuista yhtiöistäkin ne ovat osin verovapaita. Tosin muut kuin pörssiyhtiöt eivät ole juurikaan ottaneet IFRS -standardeja käyttöönsä ainakaan toistaiseksi¹⁸⁹. Toisaalta joillakin suuryrityksillä poistoeron suuruus saattaa nousta jopa satoihin miljooniin euroihin, jolloin sillä otetaanko OYL:iin myös poistoeron sulkusäännös, on myös taloudellista merkitystä.¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ Ks. Niskakangas 2006 a, s. 12.

¹⁸⁸ Näin Niskakangas 2006 a, s. 12.

¹⁸⁹ Koponen 2006, s. 33.

¹⁹⁰ Niskakangas 2006 a, s. 12.

7 Lopuksi

OYL:n ja verolakien eriaikainen valmistelu ja voimaantuleminen aiheuttavat sen, että lainsäädännöllinen tila on monessa kohdassa erittäin epäselvä. Lisäksi se, että yhden lain toisen lain periaatteiden näkökulmasta aiheuttamat ongelmat on poistettava tämän lain säännöksillä, saattaa johtaa siihen, että lait syövät toistensa tarjoamat mahdollisuudet. Vaikka OYL:n tarkoitus on ollut olla edeltäjäänsä joustavampi, nämä joustavuutta lisäävät mahdollisuudet saattavat kuivua kokoon, jos ne ovat ristiriitaisia verotuksen periaatteiden kanssa. Mikäli verotuslainsäädäntö ei hyväksy OYL:n sallimia menettelytapoja, niiden käyttäminen voi olla järjetöntä, jos verotusseuraamukset ovat ankarat. Tämä ongelma on olemassa ainakin välitilan aikana, mutta koska OYL:n ja verotuksen periaatteet ovat niin monessa kohdassa ristiriidassa keskenään, on todennäköistä, ettei ongelma poistu uusien verolakien voimaantulemisenkaan myötä.

Mikäli tulevat verolait tulevat olemaan ristiriidassa osakeyhtiölainsäädännön kanssa, erityisesti pieniltä yrityksiltä vaaditaan melko paljon lainopillista osaamista onnistuneiden varojenjakopäätösten tekemiseksi. Verovelvollisten on tunnettava miten verolainsäädännön säännökset poikkeavat yhtiölainsäädännöstä, sillä muussa tapauksessa on mahdollista, että vaikka verovelvollinen toimisikin täysin OYL:n mukaan, hän joutuu ankarien veroseuraamusten kohteeksi, koska kyseinen toiminta ei olekaan verolainsäädännön mukaan sallittua. Paradoksaalista tässä on se, että OYL:ia valmisteltaessa selvitettiin, että 93 % kaikista Suomen osakeyhtiöistä on alle 10 henkeä työllistäviä yhtiöitä, minkä vuoksi OYL:in tarkoitus oli olla erityisen hyvin pieniä osakeyhtiöitä palveleva laki. Yksinään OYL voi tätä ollakin, mutta kokonaisuutena lainsäädäntö varojenjaon osalta ei ainakaan ole selkiytynyt. Syynä voidaan pitää sitä, että samaa kohdetta säänteleviä lakeja valmistellaan erikseen ottamatta huomioon muiden lainsäädäntösektorien intressejä.

Meneillään olevan välitilan aikana eri lakien säännösten tunteminenkaan ei riitä, sillä kaikkia OYL:n sallimia tilanteita ei ole lainkaan säännelty verolainsäädännössä. Aina sekään ei ole selvää, miten voimassa olevia verolain säännöksiä tulkitaan. Epätietoisuus

tulevasta verokohtelusta välitilan aikana tulleeekin johtamaan siihen, että yhtiöt eivät uskalla hyödyntää kaikkia OYL:n mukanaan tuomia uusia mahdollisuuksia.¹⁹¹ Lisäksi yritysten on kiinnitettävä tarpeettoman paljon huomiota ja resursseja siihen, että ne selvittävät valittavien toimenpiteiden verotuksellista kohtelua.¹⁹²

Lakien eriaikainen valmistelu ja voimaantuleminen aiheuttavat myös lainsäätäjälle tarpeetonta vaivaa ja ongelmallisia tilanteita, joissa syntyneitä ongelmia eri lakien näkökulmasta on paikkaitava jälkikäteen. Näin kävi mm. realisoitumattomien arvonnousujen jakokelpoisuuden osalta, kun näiden varojen jakokelpoisuus tullaan estämään OYL:n säännöksellä. Tilanne on hankala, sillä ongelma on periaatteessa verotuksellinen, jolloin on hieman erikoinen ratkaisu korjata se yhtiölainsäädännön avulla¹⁹³. Ratkaisua voidaan perustella kuitenkin sillä, että merkittävä osa suomalaisesta yritystoiminnasta tapahtuu osakeyhtiömuodossa, jolloin veronsaajan intressiä ei voida sivuuttaa osakeyhtiölainsäädäntöä säädettäessä¹⁹⁴, kuten on tapahtunut. Veronsaajan intressissä on joka tapauksessa turvata yhteisöveron tuotto.

Edellä esitetyistä syistä voidaan sanoa, että kiistatta olisi järkevää säätää lakeja yhteistyössä niiden sektoreiden kesken, joiden näkökulmasta säädettävillä säännöksillä on olennainen merkitys. Lainsäädäntötyö saattaisi tällöin olla aikaa vievempää yhden lain näkökulmasta, mutta toisaalta lainsäädäntökohteen kannalta tarkasteltuna kokonaisuus tulisi selkeämmäksi. Itse asiassa tarkasteltavana olevien lakien osalta tilanne erillään valmistelun vuoksi on nytkin venynyt hyvin pitkäksi, sillä yhtiön varojenjako sääntelevä OYL on kyllä voimassa, mutta verolakien valmistelutyö edelleen kesken. Alun pitäen uusien verolakien odotettiin tulevan voimaan huomattavasti nopeammin, mutta lainsäädäntötyö suurien verotuksen ja voimassa olevan yhtiölainsäädännön ristiriitaisuuksien vuoksi on osoittautunut ennakoitua vaikeammaksi.

Verolakien uudistamisen tilanne on tällä hetkellä se, että valtiovarainministeriö on jo valmistellut osan muutoksista ja hallituksen esitysluonnos (luonnos hallituksen esityk-

---

¹⁹¹ EK 2006, s. 4.

¹⁹² Ks. Airaksinen 2006, s. 45.

¹⁹³ Ks. aiheesta esim. Niskakangas 2006 a, s. 11–12.

¹⁹⁴ Niskakangas 2006 a, s. 10.

seksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja osakeyhtiölain 13 luvun 5 §:n muuttamisesta 21.9.2007) on ollut lausuntokierroksella. Luonnos on saanut osakseen voimakastakin kritiikkiä, jossa on vaadittu lisää aikaa lain valmistelulle ja ennen kaikkea avoimempaa ja monipuolisempaa lainvalmistelua¹⁹⁵. Hallituksen esitystä ei siis ole vielä annettu, mutta sitä odotetaan vuonna 2008, mahdollisesti vielä vuoden alkupuolella, jolloin muutokset tulisivat voimaan todennäköisesti 2009.

---

¹⁹⁵ Keskuskauppakamari 2007, kohta ”yleistä”.